

IV- CUARTO CURSO ESO: CIENCIAS SOCIAIS, XEOGRAFÍA E HISTORIA.

4.1 Contribución da materia as competencias básicas.

A materia de Historia que se imparte no 4º Curso de ESO ten a particularidade de engadir ó carácter instructivo propio da materia, o carácter contextualizador, axudando a centrar a información dentro dunha perspectiva social global.

En primeiro lugar a materia de Historia xoga un papel moi importante no desenvolvemento da **Competencia de comunicación lingüística**, e neste sentido hai que recordar que esta materia é tradicionalmente cualificada como “*de letras*”, e polo tanto está directamente relacionada con un correcto ler e escribir, e que ademais a lingua é o principal instrumento para organizar o pensamento, para aprender e para explicar. Co discurso é posible describir, narrar, disertar e argumentar, etc.

Pero, por outra banda, a materia de Historia ten a súa propia linguaxe técnica, con termos e expresións que lle son específicos – monarquía, civilización, aristocracia, sistema feudal, etc., por exemplo-, e que é preciso utilizar para aplicar os principios de pertinencia e precisión. Por iso o profesorado prestará especial atención ó uso correcto e preciso, tanto dunha linguaxe apropiada, como duns termos técnicos elementais, con fin de que a linguaxe oral e escrita cumpra o seu papel de “*instrumento de comunicación oral e escrita, de representación, interpretación e comprensión da realidade, de construción e comunicación do coñecemento...*”, e se converta en ferramenta de comprensión e representación da realidade.

Buscamos, en definitiva, tamén na nosa disciplina, que o alumno se achegue ó dominio das habilidades de ler e escribir diferentes tipos de textos cada vez máis complexos e que resultan fundamentais como elementos de información social e histórica. Trátase de ser capaces de expoñer clara e sistematicamente as ideas, argumentando con rigor e precisión.

Na **Competencia no coñecemento e a interacción co mundo físico** as contribucións da materia de Historia son relevantes e permiten relacións interdisciplinares, xa que a Historia de cada pobo se desenvolve nun espazo territorial determinado onde se producen todas as formas de cultura e civilización que lle son propias e o identifican dos demais.

A área de Ciencias Sociais resulta tamén fundamental para o desenvolvemento da **Competencia social e cidadá**, posto que facilita as relacións dentro dun modelo de sociedade cada vez máis plural, e así mesmo a comprensión da realidade social.

É ben coñecido o papel que as Ciencias Sociais xogaron na conformación das identidades sociais e territoriais. Na medida en que constrúen as categorías de tempo e espazo social permiten a construción de tempo e espazo persoal no alumnado. Pero, para que estas categorías se traduzan no desenvolvemento dunha competencia social democrática e posibiliten unha interacción responsable co medio, teñen que incorporar a visión de que o mundo en que vivimos é froito das decisións que tomaron os nosos antepasados máis ou menos libremente. Esta visión permitiralle ao alumnado adquirir a conciencia de que o futuro está condicionado polas nosas decisións e actuacións, e adoptar, polo tanto, unha posición comprometida e responsable ante este.

A **Competencia cultural e artística** supón apreciar, comprender e valorar as diferentes manifestacións culturais e artísticas materiais e inmateriais, utilízalas para o enriquecemento persoal e estímolas corno elementos do patrimonio

cultural de que dispoñemos e que resulta necesario preservar.

A contribución da área concrétese facilitando a selección e coñecemento de obras de arte relevantes, ben polo seu significado na caracterización de estilos e artistas.

No mundo actual é innegable a importancia que ten a **Competencia no tratamento da información e competencia dixital** para a comprensión dos fenómenos sociais e históricos. Poder contar con certas habilidades para buscar, obter, procesar e comunicar a información e transfórmala en coñecemento. As TICs resultan imprescindibles na sociedade da información en que vivimos, aumentan as posibilidades de comunicación e axilizan os intercambios, mesmo poden propiciar formas de traballo cooperativo que abarquen espazos físicos e sociais cada vez máis amplos, que son precisamente os que interesa coñecer desde esta área.

En todo caso, debe insistirse en que a información é preciso saber utilízala, xa que por si mesma non produce unha forma axeitada de coñecemento. Por iso, é necesario compréndela e intégrala nos esquemas previos de coñecemento e, así mesmo, capacitarse para a transmisión desta información do xeito máis eficaz posible.

A **Competencia para aprender a aprender** supón iniciarse na aprendizaxe e continuála dun xeito autónomo. Do que se trata é de ter ferramentas que faciliten a aprendizaxe e de atopar repostas que se correspondan cun coñecemento racional, asumindo que poden ser diversas e que é posible atopalas desde distintas perspectivas metodolóxicas.

Para asumir esta competencia é preciso tamén coñecer o que se sabe e o que queda por aprender, orientando os procesos de aprendizaxe ata as nosas capacidades. Noutras palabras, trátase de coñecer as propias potencialidades e as propias carencias.

4.2 Obxectivos Didácticos xerais de Historia de 4º de ESO.

4.2.1 Desenvolver a capacidade crítica e a creatividade dos alumnos mediante o fomento do procesamento autónomo da información, evitando as meras repeticións de coñecementos elaborados previamente.

4.2.2 Fomentar a capacidade de relacionar, de ir alén dunha simple acumulación memorística de información: relaciona-la multicausalmente, sintetízala, selecciona-la, reelabora-la, comprender os problemas estruturalmente e non de forma illada, é dicir, como realidades orgánicas interdependentes, algo así como "ecosistemas históricos" (como os ecosistemas nas Ciencias Naturais). Se buscará que se interprete a evolución das civilizacións como un proceso de cambio globalizador, que afecta a tódalas facetas da vida humana -económicas, sociais, culturais, políticas e ideolóxicas-, e que se desenrola diacrónicamente en diferentes lugares do planeta.

4.2.3 Utilizar as diferentes formas de medición cronolóxica e contrastar a diferente utilidade das mesmas (as cronoloxías nas Ciencias Xeomorfolóxicas, as diferentes formas de medir o tempo na Prehistoria, na Idade Moderna, na actualidade, etc.). A representación gráfica das formas de medición.

4.2.4 Dotar ós alumnos das destrezas técnicas imprescindibles para poder abordar comentarios de textos (a un nivel moi elemental), manexo de mapas, gráficos, diapositivas, e dicir, dos documentos propios desta disciplina.

4.2.5 Fomentar o desenvolvemento da capacidade de expresión: insistiremos na aprendizaxe e na utilización sistemática dun vocabulario histórico básico e dun

aparato conceptual -proprios da linguaxe dos historiadores- que permita unha expresión rigorosa das ideas, e que se incorporará correctamente a comunicacións escritas, orais e mesmo a conversas espontáneas, e insistiremos tamén na importancia da lectura na consecución deste obxectivo. Neste sentido poñeremos especial empeño en evitar algo, desafortunadamente tan frecuente, como que os alumnos entendan pero logo non sexan capaces de expresar o que saben, de dar saída a esa comprensión previa.

4.2.6 Que se comprenda que a Historia, como ciencia social, en absoluto significa un conxunto de lembranzas do pasado, senón, sobre todo, unha posibilidade de comprendernos como comunidade social desde os nosos orixes e de proxectarnos no futuro. En definitiva, que se interprete como algo vivo, que forma parte da nosa vida cotiá, e que serve para enraizarnos con mais firmeza no noso medio sociocultural.

4.2.7 Fomentar o desenvolvemento dunha serie de valores humanos: respecto como necesidade para a convivencia, apertura ó diálogo e ó intercambio, a cooperación e o apoio mutuo -a pesares de estar inmersos nunha sociedade que valora tanto a competitividade-, a curiosidade e o interese polo saber, para ser mais libres, etc.

4.3 Contidos e Temporalización.

Temporalización da 1ª Avaliación: se desenvolverá entre os meses de Setembro e Decembro e incluírá os contidos seguintes:

Tema Preliminar: Unha visión panorámica da Idade Moderna europea, española e galega.

Tema 1 “A Crise do Antigo Réxime”

- A agricultura señorial e a monarquía absoluta
- O crecemento económico da Europa do século XVIII.
- O comercio colonial e o tráfico de escravos.
- A sociedade estamental: os privilexiados e os non privilexiados.
- Identificación dos pensadores ilustrados máis importante e síntese das principais ideas do seu pensamento. A crítica do Antigo Réxime e do Absolutismo. Xustificación das súas teorías.
- A quebra da monarquía absoluta no século XVIII: o despotismo ilustrado e o parlamentarismo inglés.
- A revolución americana: a independencia das trece colonias e a constitución de EE.UU.
- A guerra de Sucesión e o absolutismo borbónico do século XVIII.
- Análise da poboación e a economía de Galicia no século XVIII.
- O Reformismo Borbónico en España e América. O caso galego. Mapa da configuración administrativa da Monarquía Hispánica no século XVIII. As particularidades da ilustración galega.

Tema 2 “Liberalismo e Nacionalismo”

- As causas da Revolución Francesa.
- O estalo da Revolución Francesa: convocatoria dos Estados Xerais, a Asemblea Nacional e a fin do Antigo Réxime.
- As etapas da Revolución Francesa: a monarquía constitucional (1789-1792), a república democrática (1792-1794) e a república burguesa (1794-1799).
- As mulleres e a Revolución Francesa.

- Explicación do Imperio napoleónico e as causas da súa caída.
- Análise e interpretación dun mapa de Europa en 1811 para estudar a expansión dos exércitos franceses dirixidos por Napoleón.
- Descrición dos cambios territoriais impostos polo Congreso de Viena mediante o comentario dun mapa da Europa de 1815.
- Definición dos conceptos: liberalismo e nacionalismo.
- Comentario dos obxectivos de cada unha das revolucións liberais.
- Explicación e comparación das unificacións italiana e alemá.

Tema 3 “A Industrialización das Sociedades europeas”

- A evolución da poboación dos estados europeos e do mundo.
- Os avances agrícolas do século XVIII.
- As principais innovacións tecnolóxicas e as novas materias primas que conduciron á Revolución Industrial.
- As innovacións no sector dos transportes, con especial atención aos ferrocarrís e ao barco de vapor, así como as súas consecuencias comerciais.
- Explicación dos principais conceptos do liberalismo económico.
- Exposición do papel desenvolvido polos bancos e as sociedades anónimas na conformación do capitalismo industrial.
- Principais novidades nas fontes de enerxía, industrias e organización industrial que conduciron á segunda fase da industrialización.
- As condicións de vida das dúas clases sociais.
- As primeiras asociacións obreiras.
- A cidade industrial: causas do crecemento e distribución urbanística.
- As diferentes correntes do pensamento obreiro do século XIX: marxismo, anarquismo e internacionalismo.

Tema 4 “A España do século XIX: A construción dun Réxime Liberal”

- As Cortes de Cádiz.
- O enfrontamento entre absolutismo e liberalismo. A quebra do absolutismo.
- Galicia no século XIX. A Guerra da Independencia.
- Análise das causas e a evolución da Guerra da Independencia.
- Análise dos grupos enfrontados nas guerras carlistas e as causas que conduciron ao seu estalido.
- O carlismo galego e o caciquismo.
- A revolución liberal.
- As reformas progresistas e a rexencia de Espartero.
- A etapa isabelina: o liberalismo moderado.
- O Sexenio Democrático: a revolución de 1868, a monarquía democrática (1870-1873) e a primeira República (1873-1874).
- O sistema canovista. As causas da irrupción dos nacionalismos durante a Restauración.
- O provincialismo e o rexionalismo. Identificación das principais figuras intelectuais, políticas ou culturais, de Galicia ao longo do século XIX.

Tema 5 “Industrialización e Sociedade na España do Século XIX”

- A evolución da poboación española no século XIX: crecemento e os movementos migratorios para os núcleos urbanos españois e o exterior.

- As características máis importantes da reforma agraria liberal e análise dos problemas agrarios do campo español.
- A agricultura española durante o século XIX.
- A industrialización española: siderurxia, industria téxtil, minería e construcións ferroviarias no século XIX.
- As novas enerxías e industrias de finais do século XIX.
- A economía e a sociedade na Galicia do século XIX.
- Estudio da sociedade española e da sociedade galega do século XIX.
- O desenvolvemento do movemento obreiro: anarquismo e socialismo.

Temporalización da 2ª Avaliación: se desenvolverá entre os meses de Xaneiro e Marzo, e incluírá os contidos seguintes:

Tema 6 “A Época do Imperialismo”

- As causas que conduciron ao imperialismo.
- Diferentes tipos de colonias.
- Os grandes imperios coloniais.
- As repercusións económicas e sociais da explotación colonial.
- As causas da Primeira Guerra Mundial.
- Os bloques enfrontados no conflito e configuración das alianzas.
- As etapas da Gran Guerra: a guerra de movementos, a guerra de trincheiras, a crise de 1917 e a fin da guerra.
- As repercusións económicas e sociais da Primeira Guerra Mundial.
- A nova configuración territorial de Europa despois da guerra.
- A organización da paz: as condicións impostas no tratado de Versalles e a Sociedade de Nacións.

Tema 7 “A Arte do Século XIX”

- Os antecedentes artísticos: o século XVIII. A permanencia do Barroco.
- A evolución artística do Rococó ó Neoclásico.
- A obra de Francisco de Goya.
- O movemento romántico. O romanticismo pictórico e os seus pintores.
- O realismo. O estilo pictórico realista.
- A evolución da escultura do século XIX.
- A evolución da arquitectura do século XIX. Arte e técnica do século XIX.
- O Impresionismo. Principais obras e artistas impresionistas.
- O modernismo. O arquitecto Antonio Gaudí.

Tema 8 “O Período de Entreguerras 1919-1939”

- As causas do proceso revolucionario ruso: da aristocracia tsarista á revolución do Outubro.
- A guerra civil (1918-1921) e a creación da URSS.
- Os aspectos máis significativos do estalinismo.
- A prosperidade económica de Estados Unidos na década dos anos vinte.
- O *crack* da Bolsa en 1929 e a Gran Depresión.
- O *New Deal*.
- As causas que permitiron o ascenso do fascismo.
- A ideoloxía do fascismo italiano.

- A instauración do nazismo en Alemaña: da república de Weimar ao ascenso do nazismo ao poder.

Tema 9 “Tempos de Confrontación en España 1902-1939”

- O declive da quenda dinástica (1898-1917).
- A crise da Restauración e a dictadura de Primo de Rivera (1917-1931).
- A República. O goberno provisorio, a constitución de 1931 e o voto feminino.
- O Bienio Reformista (1931-1933) e a oposición ás reformas.
- O Bienio Conservador e a Fronte Popular (1933-1936).
- A Guerra civil. O desenvolvemento do conflito, a sociedade en guerra e o exilio.
- A Segunda República e a Guerra Civil en Galicia.
- O nacionalismo galego.

Tema 10 “A II Guerra Mundial e as súas Consecuencias”

- As causas e os contendentes na Segunda Guerra Mundial.
- O desenvolvemento do conflito (1939-45).
- O Holocausto. O campo de concentración de Mauthausen.
- As consecuencias da Segunda Guerra Mundial.
- A formación de bloques antagónicos.
- A Guerra Fría e a coexistencia pacífica.
- A fin dos imperios coloniais e o conflito de Oriente Medio.
- A descolonización e o xurdimento do Terceiro Mundo.

Temporalización da 3ª Avaliación : se desenvolverá entre os meses de Abril e Xuño e incluírá os contidos seguintes

Tema 11 “Un Mundo Bipolar”

- Estados Unidos, líder do mundo capitalista.
- A Europa occidental (1945-1973).
- Xapón, unha potencia asiática.
- A Unión Soviética, unha gran potencia.
- A expansión do comunismo no mundo.
- A revolución chinesa.
- A crise económica e política nos países industrializados.
- O afundimento do comunismo.

Tema 12 “España durante o Franquismo”

- O franquismo: unha dictadura militar.
- A posguerra, miseria e autarquía.
- A muller baixo o franquismo.
- A época do desenvolvementismo e a modernización da sociedade española.
- A represión franquista e as forzas políticas da oposición.
- Os últimos anos do franquismo e a transición á democracia.

Tema 13 “España en Democracia”

- A instauración da democracia, o primeiro goberno de UCD e a Constitución de 1978.
- Os primeiros estatutos de autonomía e a consolidación do mapa autonómico.

- A crise do goberno de UCD e o golpe de Estado do 23-F.
- A etapa socialista (1982-1996).
- Os gobernos do Partido Popular (1996-2004) e o retorno do PSOE.
- A sociedade española no cambio de século e a nova inmigración.

Tema 14 “A Unión Europea”

- A Comunidade Económica Europea.
- A creación da Unión Europea.
- As institucións europeas na actualidade.
- As políticas comúns da Unión Europea.
- A Unión Europea na actualidade e os retos de futuro.
- A integración de España na Comunidade Europea.
- As consecuencias da incorporación de España á Unión Europea.
- Galicia na Unión Europea.
- Os países que forman a Unión Europea na actualidade e as distintas fases do proceso de creación da UE.
- As principais institucións da Unión Europea.
- Os fondos estruturais da Unión Europea.

Tema 15 “O Mundo Actual”

- A nova orde internacional: o liderado de Estados Unidos.
- Os conflitos no mundo actual: as guerras e o fundamentalismo islámico.
- A globalización e o fenómeno da mundialización.
- As desigualdades no mundo actual: centro e periferia.
- A sociedade do século XXI: o novo papel da muller e os novos modelos sociais.
- A situación das mulleres no Terceiro Mundo.
- Os cambios científicos e técnicos; e a era das comunicacións.
- Os retos do mundo actual: o crecemento sostible e a xustiza social.

Tema 16 “A Arte do Século XX”

- A ruptura artística do século XX.
- A nova arquitectura: o funcionalismo, o organicismo e as últimas tendencias.
- As primeiras vangardas do século XX: fauvismo, cubismo, futurismo, expresionismo, dadaísmo e surrealismo.
- As tendencias abstractas: a arte minimalista, o op-art e o informalismo.
- As últimas tendencias: pop-art, hiperrealismo e outras tendencias.
- A escultura: a rotura co naturalismo, Calder e Moore.
- As vangardas en España: arquitectura, pintura e escultura.
- Pablo Picasso, un grande intérprete do século XX.
- A arte galega do século XX.

4.4 Contidos, Competencias Básicas e Criterios para avalialas por Unidade Didáctica.

Tema 1 “A Crise do Antigo Réxime”

Competencias Básicas

Competencia social e cidadá

- Garantirse a través de todos os contidos que se desenvolven ao longo do tema.

Coñecemento e interacción co mundo físico

- Recoñecer os ámbitos xeopolíticos e económicos en que se enmarcan os feitos estudados. (Páx. 7, Acts. 1 a 3, *Europa no século...*; Páx. 9, Act. 1; Páx. 23, Act. 4).
- Recoñecer o espacio máis inmediato do poder real, o pazo. (Páx. 19, Acts. 1 e 2)

Competencia cultural e artística

- Apreciar o valor estético das fontes primarias. (Páx. 9, Act. 2; Páx. 16, Act. 1; Páx. 17).
- Identificar o estilo dunha obra arquitectónica e valorar as expresións estéticas do século XVIII (Páx. 11, Acts. 1 a 3; Páx. 12, Act. 1; Páx. 15, Act. 1; Páx. 19, Acts. 1 e 2)

Tratamento da información e competencia dixital

- Interpretar mapas e gráficos. (Páx. 7, Act. 1 a 3, Acts. 1 e 2, *Europa...*; Páx. 9, Act. 1; Páx. 11, Act. 1; Páx. 13, Act. 1; Páx. 14, Acts. 1 e 2; Páx. 21, Acts. 1 e 2; Páx 22, Act.1).
- Buscar información en diversos formatos e mais en internet para ampliar os contidos. (Páx.7, Acts. 1 e 2, *Europa no século...*; Páx. 16, Act. 1; Páx. 25, *Zon@web*).

Competencia en comunicación lingüística

- Elaborar textos de diversa tipoloxía co vocabulario axeitado. (Páx. 7, Act. 3; Páx. 9, Act. 2; Páx. 10, Acts. 1 a 4; Páx. 13, Act. 6; Páx. 16, Acts. 1 a 3; Páx. 22; Páxs. 24, Act. 2).
- Exercitar a comprensión lectora. (Páx. 18, Acts. *Decreto...*; Páx. 21, Acts. 1 a 5)

Competencia matemática

- Ordenar países segundo os seus valores e comparar o crecemento. (Páx. 7, Act. 2).
- Indicar o período de goberno dos monarcas do século XVIII. (Páx. 24, Act. 3)

Competencia para aprender a aprender

- Analizar, sintetizar e relacionar as principais ideas. (Páx. 7, Act. 3; Páx. 13, Acts. 4 a 6; Páx. 16, Acts. 1 a 3; Páx. 19, Acts. 3 e 4; Páx. 21, Acts. 3 a 5; Páx. 23; Páx. 24, Act. 2).
- Expor os principais contidos do tema para autoavaliarse. (Páx.15, Acts. 2 e 3)

Autonomía e iniciativa persoal

- Argumentar os puntos de vista. (Páx. 9, Act. 3; Páx. 13, Acts. 2 e 3; Páx. 14, Act. 3).
- Escolmar os contidos máis relevantes segundo un criterio obxectivo. (Páx. 11, Act. 4; Páx. 16, Act. 1; Páx. 21, Acts. 1 e 2; Páx. 25, Act. 5).

Obxectivos didácticos

- Identificar ós principais pensadores da Ilustración e as súas propostas.
- Entender a formación e o desenvolvemento da Ilustración e o Despotismo Ilustrado.
- Coñecer a importancia histórica pola limitación do poder real da división de poderes e a Declaración de Dereitos da Inglaterra do século XVII.
- Saber como se produciu a independencia das colonias americanas e valorar a importancia histórica da Constitución americana.

- Coñecer os feitos que desencadearon a Guerra de Sucesión ao trono español.
- Recoñecer os principais aspectos do Despotismo Ilustrado.
- Comprender o proceso de centralización do poder político da monarquía absoluta de Filipe V e analizar as consecuencias dos decretos de Nova Planta.
- Explicar a evolución demográfica e económica de Galicia no século XVIII.

Criterios de avaliación

- Pescudar se detallan correctamente as principais ideas do pensamento ilustrado.
- Ver se son quen de describir as características do Antigo Réxime.
- Verificar que explican as razóns que conduciron á Guerra de Sucesión.
- Confirmar que saben explicar a sociedade estamental e recoñecer os membros de cada grupo social.
- Asegurarse de que relacionan correctamente a definición política co estado ao que mellor se refire.
- Ver se interpretan as ideas económicas dunha fonte primaria do réxime borbónico.
- Pescudar se saben describir as características da sociedade e a economía de Galicia no século XVIII.
- Observar se son capaces de identificar as principais ideas de Ilustración española e o programa reformista de Carlos III.

Tema 2 “Liberalismo e Nacionalismo”

Competencias básicas

Competencia social e cidadá

- Garántese a través de todos os contidos que se desenvolven ao longo do tema.

Coñecemento e interacción co mundo físico

- Mellorar o coñecemento de Europa con análise das transformacións políticas ao longo do século XIX. (Páx. 36, Acts. 1 e 2; Páx. 41, Acts. 1 a 3; Páx. 43, Acts. 1 a 3).
- Determinar os cambios de fronteiras dos países europeos. (Páx. 38, Act. 1).

Competencia cultural e artística

- Analizar unha obra pictórica. (Páx. 29, Acts. 1 a 3; Páx. 40, Acts. 1 a 3).
- Valorar culturalmente as fontes literarias e pictóricas. (Páx. 32, Act. *A igualdad social*; Páx. 37, Acts. 1 e 2; Páx. 39, Acts. 1 a 3; Páx. 43, Acts. *A unificación alemana*)

Tratamento da información e competencia dixital

- Interpretar un esquema e un mapa (Páx. 30, Act. 1; Páx. 43, Acts. 1 a 3).
- Buscar información en diversos formatos para ampliar información. (Páx. 35, Act. 1; Páx. 37, Acts. 6; Páx. 39, Act. 3; Páx. 45, Act. *Zon@web*)

Competencia en comunicación lingüística

- Elaborar textos para mellorar a expresión e a comprensión lectora. (Páx. 29, Acts. 1 a 6; Páx. 35, Acts. 2 a 4; Páx. 37, Acts. 1 a 6; Páx. 44, Acts. 1 a 3; Páx. 45, Act. 4).

- Adoptar o vocabulario preciso para o contexto histórico que se estudia mediante definicións. (Páx. 30, Act. 1; Páx. 33, Act. 1; Páx. 39, Act. 6; Páx. 41, Act. 5)

Competencia matemática

- Apreciar a diferenza entre gastos e ingresos nun orzamento. (Páx. 28, Act. 1).
- Escribir a cronoloxía dun acontecemento histórico co fin de apreciar a escala temporal utilizada para estudar este período. (Páx. 31, Act. 1; Páx. 33, Act. 1)

Competencia para aprender a aprender

- Analizar, sintetizar e relacionar as principais ideas. (Páx. 29, Acts. 4 a 6; Páx. 31, Acts. 1 e 2; Páx. 33, Acts. 1 a 4; Páx. 43, Acts. 4 a 6; Páx. 44, Acts. 2 e 3).
- Expor por escrito os contidos traballados para autoavaliar a súa comprensión. (Páx. 35, Acts. 1 a 5; Páx. 37, Acts. 2 a 6; Páx. 41, Acts. 3 a 5)

Autonomía e iniciativa persoal

- Reflexionar para xustificar as propias respostas. (Páx. 29, Act. 6; Páx. 32, Act. *A igualdade social*; Páx. 39, Act. 2; Páx. 45, Act. 4).
- Escribir unha redacción persoal exercitando os contidos. (Páx. 35, Act. 5).

Obxectivos didácticos

- Coñecer e describir os principais acontecementos da Revolución Francesa e as causas que a impulsaron.
- Describir o paso da Constitución de 1791 ao Imperio napoleónico, diferenciando as posturas e intereses dos diversos sectores sociais.
- Recoñecer a participación das mulleres na Revolución Francesa e adoptar unha actitude crítica cara á súa discriminación en relación coa ideoloxía.
- Analizar o contexto político e económico da Europa da Restauración; así como as diversas medidas levadas a cabo para restablecer o Antigo Réxime.
- Coñecer o contido ideolóxico e político do liberalismo e o nacionalismo.
- Diferenciar as características das distintas revolucións liberais.
- Entender os procesos de unificación política de Alemaña e Italia.

Criterios de avaliación

- Pescudar se son quen de ordenar cronoloxicamente os episodios do estalido da Revolución Francesa.
- Confirmar que identifican as etapas da Revolución Francesa e especifican as características de cada unha delas.
- Ver se explican o desenvolvemento e o significado do Imperio napoleónico.
- Verificar que recoñecen os principais conceptos da Europa da Restauración.
- Asegurarse de que describen as principais características do liberalismo.
- Observar se definen os termos relativos ao nacionalismo e ao liberalismo.
- Ver se son capaces de explicar as revolucións liberais do século XIX.

Tema 3 “A Industrialización das Sociedades europeas”

Competencias básicas

Competencia social e cidadá

- Garántese a través de todos os contidos que se desenvolven ao longo do tema.

Coñecemento e interacción co mundo físico

- Estudiar o espacio da fábrica e a extensión territorial da industrialización. (Páx. 51, Act. 1; Páx. 55, Acts. 1 a 3, *A industrialización*; Páx. 65, Act. 4).
- Recoñecer a acción do ser humano na transformación do contorno físico de diversa extensión. (Páx. 52, Act. 1; Páx. 60, Acts. 1 a 3).

Competencia cultural e artística

- Identificar teorías económicas da nosa historia cultural. (Páx. 53, Act. 6).
- Interpretar gravados apreciando o seu estético. (Páx. 56, Act. 1; Páx. 62, Acts. 1 e 2)

Tratamento da información e competencia dixital

- Interpretar información presentada en esquemas, mapas e outros formatos. (Páx. 49, Acts. 1 a 3, *Investiga...*; Páx. 51, Act. 1; Páx. 53, Acts. 1 e 2; Páx. 55, Acts. 1 a 3, *A industrialización...*; Páx. 59, Act. 1; Páx. 65, Act. 4).
- Buscar información en fontes alternativas ao libro. (Páx. 63, Acts. 1 e 2)

Competencia en comunicación lingüística

- Elaborar textos co vocabulario axeitado. (Páx. 49, Acts. 1 e 2; Páx. 64, Act. 2).
- Definir termos para mellorar o vocabulario do alumnado. (Páx. 51, Act. 3; Páx. 55, Act. 2; Páx. 57, Acts. 1 e 3; Páx. 59, Act. 5; Páx. 60, Acts. 1 a 3; Páx. 64, Act. 3)

Competencia matemática

- Calcular a progresión de determinados valores nun espacio de tempo expresado en diferentes valores. (Páx. 48, Act. 1; Páx. 53, Acts. 1 a 3; Páx. 57, Act. 4)

Competencia para aprender a aprender

- Analizar e sintetizar os principais contidos do tema. (Páx. 49, Acts. 1 e 2; Páx. 57, Acts. 1 a 4; Páx. 60, Acts. 1 a 3; Páx. 63, Acts. 1 e 2; Páx. 64, Acts. 1 a 3).
- Expor as ideas do tema para que se autoavalíe a comprensión dos contidos. (Páx. 53, Acts. 4 a 6; Páx. 55, Acts. 1 a 4; Páx. 59, Acts. 3 a 5)

Autonomía e iniciativa persoal

- Reflexionar para razoar os contidos estudados. (Páx. 51, Act. 2; Páx. 59, Act. 2; Páx. 60, Act. 2).
- Proxectar a busca de información en diversas fontes e seleccionar a información axeitada para solucionar as actividades. (Páx. 56, Act. 1; Páx. 63, Acts. 1 e 2)

Obxectivos didácticos

- Entender a industrialización como un proceso de transformacións económicas e sociais do século XIX europeo, onde Gran Bretaña foi o berce desta Revolución.
- Coñecer as mudanzas que experimentou o sector agrario como consecuencia das transformacións dos sistemas de cultivo e a estrutura de propiedade.
- Identificar os avances técnicos da Revolución Industrial e os sectores industriais pioneiros, e recoñecer as causas da conflictividade laboral do movemento obreiro.

- Entender a revolución dos transportes.
- Identificar as novas fontes de enerxía e os sectores industriais da Segunda Revolución Industrial.
- Coñecer o pensamento liberal, marxista, socialista e anarquista.

Criterios de avaliación

- Confirmar que explican os factores que propiciaron a Revolución Industrial.
- Pescudar se relacionan os avances do sector téxtil e metalúrxico cos seus inventores.
- Ver se identifican a nova organización do traballo.
- Verificar que explican a evolución dos transportes e a súa influencia no desenvolvemento económico.
- Asegurarse de que recoñecen as principais características no funcionamento do capitalismo industrial.
- Observar se identifican as modalidades de organización obreira do século XIX.
- Ver se son quen de establecer as características do pensamento obreiro.
- Constatar que diferencian as fontes de enerxía, as industrias e os avances técnicos entre as dúas revolucións industriais.

Tema 4 “A España do século XIX: A construción dun Réxime Liberal”

Competencias básicas

Competencia social e cidadá

- Garántese a través de todos os contidos que se desenvolven ao longo do tema.

Coñecemento e interacción co mundo físico

- Coñecer o espazo físico onde se desenvolveron determinados episodios históricos. (Páx. 69, Act. 2; Páx. 75, Act. 1, *Independencia...*; Páx. 72, Act. 1; Páx. 79, *Gravado*)

Competencia cultural e artística

- Comentar un gravado interpretando o significado de determinados símbolos. (Páx. 68 Act. 1; Páx. 76, Act. 1; Páx. 79, Act. 1, *Gravado*).
- Analizar unha obra pictórica seguindo os criterios establecidos nunha pauta e comentar o seu contexto histórico. (Páx. 71, Acts. 1 e 2; Páx. 89, Act. 3)

Tratamento da información e competencia dixital

- Comprender datos en diversos formatos. (Páx. 69, Act. 1, *Constitución de 1812*; Páx. 73, *A Restauración...*; Páx. 75, Act. 1, *Independencia...*; Páx. 81, Acts. 1 a 3, *Debuxo...*; Páx. 83, Acts. 1 e 2; Páx. 84, Acts. *Eleccións...*; Páx. 85, *Investiga...*).
- Obter información de internet. (Páx. 71, Act. 3; Páx. 87, Act. 6; Páx. 88, *Zon@web*)

Competencia en comunicación lingüística

- Definir algúns termos. (Páx. 69, Act. 1, *Constitución de 1812*; Páx. 83, Act. 2).
- Expresarse coherentemente e comprender textos. (Páx. 77, Act. 3; Páx. 79, Acts. 1 a 3)

Competencia matemática

- Realizar operacións de diversas magnitudes e exercitar os criterios de medición do tempo en historia. (Páx. 75, Act. 2, *Investiga...*; Páx. 80, Acts. 1 e 2, *Prezo...*; Páx. 88, Act. 2)

Competencia para aprender a aprender

- Aplicar razoamentos de distinto tipo para concluír con explicacións. (Páx. 69, Acts. 1 e 2; Páx. 77, Acts. 1 a 3; Páx. 79, Acts. 1 a 3; Páx. 88, Act. 1 e 2).
- Autoavaliarse. (Páx. 71, Acts. 4 a 6; Páx. 73, Acts. 1 a 3; Páx. 81, Acts. 1 a 3; Páx. 83, Acts. 3 a 5; Páx. 85, Acts. 1 a 4)

Autonomía e iniciativa persoal

- Idear un traballo individual. (Páx. 71, Act. 3; Páx. 76, Acts. *O Carlismo*; Páx. 79, Act. *O Manifesto...*; Páx. 80, Act. *A revolución...*; Páx. 89, Act. 3).
- Analizar criticamente. (Páx. 75, Act. 2; *Investiga...*; Páx. 83, Act. 2)

Obxectivos didácticos

- Analizar a Guerra da Independencia e as Cortes de Cádiz como o inicio do liberalismo.
- Comprender as causas e as consecuencias da independencia das colonias.
- Coñecer os principais aspectos da revolución liberal.
- Recoñecer as peculiaridades do carlismo e o caciquismo en Galicia.
- Describir a configuración do réxime moderado (1843-1848).
- Entender o Sexenio Democrático como o primeiro intento democratizador.
- Analizar a restauración monárquica como a instauración da instauración do réxime liberal, mais escasamente democrático.
- Comprender a situación política e económica de España a finais do século XIX e analizar as causas e as consecuencias a través da crise do 98.
- Recoñecer as orixes do provincialismo e o rexionalismos galegos.

Criterios de avaliación

- Verificar que identifican os principios básicos da Constitución de 1812 .
- Constatar que enumeran as medidas que conduciron á restauración do absolutismo e as causas da súa creba.
- Pescudar se saben localizar no tempo algúns dos acontecementos que tiveron lugar en Galicia ao longo do século XIX.
- Ver se son quen de explicar o proceso de independencia das colonias americanas .
- Valorar se saben definir os conceptos clave da revolución liberal e o liberalismo español.
- Observar se enumeran os problemas que afrontou a monarquía de Amadeo de Saboia e a Primeira República .
- Comprobar que explican a alternancia no poder do sistema canovista que conformou o sistema da Restauración.
- Confirmar que describen as correntes políticas e culturais do século XIX en Galicia.

Tema 5 “Industrialización e Sociedade na España do Século XIX”

Competencias básicas

Competencia social e cidadá

- Garantir a través de todos os contidos que se desenvolven ao longo do tema.

Coñecemento e interacción co mundo físico

- Recoñecer o espazo físico onde se desenvolveu a actividade humana. (Páx. 93, Acts. 1 e 2; Páx. 95, *A estrutura...*; Páx. 97, *Un vapor...*; Páx. 98, Act. 1; Páx. 107, *A economía...*; Páx. 113, Act. 4)

Competencia cultural e artística

- Estudiar unha poesía e analizar varias manifestacións artísticas e culturais. (Páx. 96, Act. *Guerra...*; Páx. 100, Act. *Os duques...*; Páx. 103, Act. 4; Páx. 102, Act. *A carga*)

Tratamento da información e competencia dixital

- Localizar diversos elementos nun mapa e nun plano. (Páx. 92, Acts. 1 a 3, *Plano de Madrid...*; Páx. 97, Acts. 1 e 2, *Un vapor*; Páx. 98, Act. 1; Páx. 113, Act. 4).
- Obter información de diversos recursos, con especial atención en internet. (Páx. 106, Act. 2, *Automóvil...*; Páx. 103, Act. 4; Páx. 113, *Zon@web*)

Competencia en comunicación lingüística

- Definir palabras propias da materia. (Páx. 94, Act. 1, *Terras...*; Páx. 112, Act. 1).
- Comprender textos e elaborar descrições. (Páx. 99, Act. 1, *Investiga...*; Páx. 100, Act. 1, *Os duques...*; Páx. 103, Act. 3; Páx. 111, Act. 1)

Competencia matemática

- Interpretar datos numéricos distribuídos nunha escala temporal. (Páx. 92, *Evolución...*; Páx. 97, Act. 1; Páx. 100, *Censo...*; Páx. 105, *O crecemento...*; Páx. 108).
- Comparar porcentaxes. (Páx. 93, Act. 1, *Emigración...*; Páx. 95, Acts. 1 e 2)

Competencia para aprender a aprender

- Revisar os coñecementos adquiridos. (Páx. 95, Acts. 3 e 4; Páx. 101, Acts. 1 e 2; Páx. 103, Acts. 1 a 3; Páx. 105; Páx. 107, Acts. 1 a 3; Páx. 111, Acts. 2 a 4; Páx. 112, Act. 2).
- Recompilar e clasificar a información. (Páx. 98, Acts. 2 a 4; Páx. 109, Act. 6)

Autonomía e iniciativa persoal

- Tomar decisións reflexionadas e tirar conclusións. (Páx. 99, Acts. 1 e 2, *Investiga...*; Páx. 101, Acts. 1 e 2, *Investiga...*; Páx. 111, Act. 1; Páx. 113, Act. 4).
- Idear unha pequena investigación. (Páx. 106, Acts. *Automóvil...*; Páx. 109, Act. 4)

Obxectivos didácticos

- Coñecer a evolución demográfica española e galega do século XIX.
- Identificar os conceptos básicos da reforma agraria liberal.
- Recoñecer as diferencias respecto á propiedade da terra en España e en Galicia.
- Valorar os motivos da lentitude da industrialización española e galega.
- Coñecer o proceso de industrialización en España e entender as repercusións para a industria do desenvolvemento de novas fontes de enerxía: a electricidade e o petróleo.
- Analizar os cambios e as transformacións da sociedade española e galega no s. XIX.

- Contextualizar la aparición e actuación dos movementos obreiros en España.

Criterios de avaliación

- Pescudar se coñecen a evolución da poboación española no século XIX e explicar as causas do crecemento demográfico .
- Comprobar que definen unha serie de conceptos básicos relacionados coa reforma agraria liberal.
- Ver se explican os obstáculos que frearon o ritmo de crecemento da industria española e galega no século XIX.
- Verificar que recoñecen as materias primas, as innovacións técnicas e os sectores industriais das principais etapas do proceso de industrialización de España.
- Observar se coñecen algunhas características da minaría e a industria española e galega no século XIX.
- Comprobar que identifican as clases sociais da España do século XIX.
- Comprobar que saben como era a vida cotiá das clases sociais da España e Galicia do século XIX.
- Pescudar se recoñecen as principais características das ideoloxías dos movementos anarquistas e socialistas.

Tema 6 “A Época do Imperialismo”

Competencias básicas

Competencia social e cidadá

- Garántese a través de todos os contidos que se desenvolven ao longo do tema.

Coñecemento e interacción co mundo físico

- Identificar os principais ámbitos xeopolíticos e económicos do imperialismo. (Páx. 119, Acts. 1 a 3, *Migracións...* ; Páx.123, Acts. 1 a 3)
- Detectar os cambios na xeografía europea. (Páx. 126, Act. 1, *Os Balcáns...*; Páx. 127, Acts. 1 a 3, *Europa...*; Páx. 133, Acts. 1 e 2; Páx. 135, Act. 4).
- Recoñecer as características físicas das trincheiras. (Páx. 131, Acts. 1 a 4)

Competencia cultural e artística

- Observar e apreciar obras de arte criticamente. (Páx. 119, Acts. 1 e 2; Páx. 121, Acts. 1 e 2; Páx. 127, Act. 1, *Gravado*; Páx. 132, Act. 1, *Salón dos Espellos...*).
- Valorar a igualdade entre as culturas e rexeitar a aculturización. (Páx. 125, Act. 1)

Tratamento da información e competencia dixital

- Interpretar mapas, planos e un esquema. (Páx. 119, Acts. 1 a 3, *Migracións...*; Páx. 123, Acts. 1 a 3; Páx. 125, Act. 1, *As consecuencias...* Páx. 131, Acts. 1 a 4).
- Obter e procesar información en internet. (Páx.135, *Zon@web*)

Competencia en comunicación lingüística

- Comprender o contido dun texto. (Páx. 122, Act. *O asalto...*; Páx. 131, Act. 4).

- Elaborar textos co vocabulario adecuado. (Páx. 121, Acts. 4 e 5; Páx. 125, Act. 4; Páx. 129, Act. 1, *Investiga...*; Páx. 134, Act. 1)

Competencia matemática

- Comparar datos numéricos. (Páx. 118, Act. 1, *Crecemento...*; Páx. 119, Act. 1, *O peso...*; Páx. 123, Acts. 1 a 3; Páx. 132, Act. 1, *Evolución...*; Páx. 134, Act. 3).
- Interpretar un eixe cronolóxico. (Páx. 129, Acts. 1 e 2)

Competencia para aprender a aprender

- Revisar os contidos traballados. (Páx. 120, Act. *Os indíxenas...*; Páx. 123, Acts. 4 e 5; Páx. 127, Act. 1; Páx. 129, Acts. 3 a 5; Páx. 131, Act. 4; Páx. 134, Act. 2).
- Recompilar e clasificar a información nun esquema para facilitar a comprensión dos contidos. (Páx. 125, Act. 1, *As consecuencias...*; Páx. 134, Act. 1)

Autonomía e iniciativa persoal

- Tomar decisións reflexionadas e tirar conclusións. (Páx. 121, Act. 1, *Caricatura*).
- Decidir de forma razoada e motivar a reflexión individual. (Páx. 125, Act. 1; Páx. 127, Act. 2; Páx. 129, Act. 2, *Investiga...*; Páx. 132, Act. *O Tratado...*)

Obxectivos didácticos

- Analizar as causas e as consecuencias dos fenómenos coloniais no século XIX.
- Describir as formas de organización e de explotación das colonias e valorar as súas repercusións na situación económica e social destes países.
- Rexeitar as xustificacións do colonialismo e a segregación racial.
- Identificar as causas que desencadearon a Primeira Guerra Mundial.
- Analizar as fases da guerra e as repercusións económicas, sociais, políticas e territoriais da Gran Guerra.

Criterios de avaliación

- Ver se son quen de recoñecer as razóns éticas e morais utilizadas polas potencias europeas para xustificar o imperialismo.
- Comprobar que explican as causas e as consecuencias económicas da expansión colonial do último tercio do século XIX.
- Verificar que identifican os territorios correspondentes aos principais imperios coloniais da época.
- Constatar que identifican as causas da Primeira Guerra Mundial.
- Observar se explican como era a vida nas trincheiras e que armamento se utilizou durante a Gran Guerra .
- Pescudar se recoñecen as alianzas militares que se estableceron entre os países europeos durante a I Guerra Mundial.
- Comprobar se saber coñecer algúns episodios clave no desenvolvemento da Primeira Guerra Mundial.
- Ver se explican os cambios territoriais que se produciron no mapa de Europa tras a organización da paz.

Tema 7 “A Arte do Século XIX”

Competencias básicas

Competencia social e cidadá

- Coñecer influencias e antecedentes na arte do século XIX. (Páx. 139, Acts. 1 e 2).
- Coñecer posibilidades, funcións e efectos de obras de arte e arquitectura no seu contexto de creación. (Páx. 148, Act 2; Páx. 149, Act 2; Páx. 150, Act. 2; Páx. 151, Act 1)

Coñecemento e interacción co mundo físico

- Identificar as características de diferentes obras. (Páx. 139, Act. 1; Páx. 140, Act. 1; Páx. 143, Act. 3; Páx. 144, Act. 2; Páx. 146; Páx. 149, Act 2; Páx. 155, Act. 4).
- Observar varios edificios modernistas. (Páx. 153, Act. 3)

Competencia cultural e artística

Tratamento da información e competencia dixital

- Resumir características de diferentes movementos artísticos (Páx. 141, Act. 1; Páx. 143, Acts. 1 e 2; Páx. 145, Act. 2; Páx. 147, Acts. 1 e 2; Páx. 151, Act. 2; Páx. 153, Act. 1).
- Analizar distintos tipos de fontes para a análise de obras de arte. (Páx. 146, Act 2; *Observa as esculturas*; Páx. 153, Acts 1 e 2; Páx. 155, *Zon@web*)

Competencia en comunicación lingüística

- Explicar contidos utilizando o vocabulario específico do tema. (Páx. 142, Act 1; Páx. 145, Act. 1; Páx. 147, Acts. 1 e 2; Páx. 148, Acts. 1 e 3; Páx. 149, Act. 1).
- Expresar de modo exemplificado e comunicar ideas contidas nunha obra de arte. (Páx. 139, Act. 2; Páx. 142, Act. 1; Páx. 151, Act. 3; Páx. 155, Acts. 1 e 4)

Competencia para aprender a aprender

- Sintetizar, avaliar e comprender estilos e obras de arte. (Páx. 141, Acts. 2 e 3; Páx. 147, Act. 3; Páx. 151, Acts 2 e 3; Páx. 154, Acts. 1 e 3)

Autonomía e iniciativa persoal

- Argumenta de forma lóxica e coherente a opinión persoal. (Páx. 140, Act. 2; Páx. 141, Act. 2; Páx. 142, Act 1; Páx. 144, Act. 1 (*Jean-François Mollet*) e Act. 1 (*Honoré Daumier*); Páx. 148, Act. 3; Páx. 150, Acts. 1 e 2; Páx. 153, Act. 3)

Obxectivos didácticos

- Coñecer, analizar e explicar os principais movementos artísticos do século XIX.
- Analizar as características artísticas das obras estudadas en cada movemento: Barroco, Neoclásico, Romanticismo, Realismo, Arquitectura e Escultura, época industrial, Impresionismo e Modernismo.
- Recoñecer as principais obras de arte e identificar os autores pertencentes a cada movemento.
- Analizar e comprender o contido e o estilo utilizado nas obras de arte dos autores estudados.
- Comprender a evolución e desenvolvemento dos diferentes movementos artísticos pertencentes ó século XIX.

Criterios de avaliación

- Ver se recoñecen a evolución das formas estéticas e artísticas que tivo lugar ao longo do século XVIII.

- Comprobar se saben comparar os estilos arquitectónicos do século XIX e analizar as causas da renovación da arquitectura .
- Comprobar que coñecen as distintas etapas da obra de Francisco de Goya e algunhas das súas obras máis relevantes.
- Constatar que coñecen os principais artistas do século XIX e os saben relacionar co movemento artístico ao que pertencen.
- Observar se saben identificar algunhas das obras dos pintores máis relevantes do século XIX traballadas ao longo do tema.
- Valorar se saben explicar as características da arte modernista e recoñecer as particularidades da obra de Antonio Gaudí.
- Valorar se coñecen e diferencian as características esenciais dos distintos movementos artísticos do século XIX.

Tema 8 “O Período de Entreguerras 1919-1939”

Competencias básicas

Competencia social e cidadá

- Garántese a través de todos os contidos que se desenvolven ao longo do tema.

Coñecemento e interacción co mundo físico

- Percibir o espazo físico de diversos países e prestarlle unha especial atención á súa organización política e os seus cambios de fronteiras. (Páx. 159, Acts. 1 e 2, *Territorios...*; Páx. 160, Acts. 1 e 2, *A URSS*; Páx. 165, Act. 3; Páx. 168, Act. 1, *Aspiracións...*)

Competencia cultural e artística

- Analizar diversos debuxos e películas para entender a historia e a cultura dos seus pobos. (Páx. 159, Acts. 1 a 4; Páx. 166, Act. 1, *Viñeta*; Páx. 175, Act. 4).
- Coñecer e apreciar costumes e lendas. (Páx. 165, Act. 3; Páx. 169, Acts. 1 e 2)

Tratamento da información e competencia dixital

- Combinar información presentada en diversos formatos como esquemas, gráficos, mapas, textos e fotografías. (Páx. 167, Acts. 1 e 2; Páx. 168, Act. 1, *Aspiracións...*; Páx. 171, Acts. 1 e 2; Páx. 173, Acts. 1 a 3).
- Obter información en diversos soportes, especialmente a través das tecnoloxías da información. (Páx.159, Act. 4; Páx. 165, Act. 2; Páx. 175, Act. *Zon@web*)

Competencia en comunicación lingüística

- Ampliar o vocabulario mediante a definición de novos conceptos e o seu posterior uso na elaboración de textos. (Páx. 163, Acts. 2 e 3; Páx. 173, Act. 6; Páx. 174, Act. 1).
- Elaborar textos con corrección sintáctica e semántica. (Páx. 161, Acts. 1 a 3; Páx. 167, Acts. 3 e 4; Páx. 169, Act. 1; Páxs. 170, Acts. *O Programa*)

Competencia matemática

- Comparar valores de diversas magnitudes en gráficos e cadros. (Páx. 162, Acts. 1 e 2, *Distribución...*; Páx. 163, Act. 1, *Prezos e stocks...*; Páx. 166, Act. 1, *Cotizacións...*; Páx. 171, Acts. 1 e 2; Páx. 173, Act. 1, *Os gastos...*; Páx. 174, Act. 3)

Competencia para aprender a aprender

- Revisar os contidos e organizalos en esquemas. (Páx. 159, Acts. 5 a 8; Páx. 161, Acts. 1 a 3; Páx. 171, Acts. 3 a 5; Páx. 174, Acts. 1 e 2)

Autonomía e iniciativa persoal

- Planificar unha pequena investigación. (Páx. 165, Act. 2)

Obxectivos didácticos

- Coñecer a caída do tsarismo e describir a toma do poder na xornada revolucionaria de outubro e como se construíu a construción do primeiro estado socialista.
- Comprender o proceso de formación da URSS e o ascenso de Stalin ao poder.
- Recoñecer e valorar os logros sociais e políticos da muller do século XX.
- Analizar as causas que provocaron o *crack* bolsista de 1929 e o desencadeamento da depresión económica xeneralizada.
- Describir os factores que explican o ascenso dos réximes totalitarios en Alemaña e Italia.
- Identificar e criticar a ideoloxía do fascismo italiano e nazismo alemán.

Criterios de avaliación

- Ver se recoñecen os acontecementos previos á revolución de outubro de 1917 e as primeiras medidas adoptadas polos bolxeviques tras a toma de poder.
- Constatar que explican as medidas implantadas por Stalin para asegurar o desenvolvemento económico e o control social da URSS.
- Verificar que elaboran un esquema sobre as causas que desencadearon a Gran Depresión .
- Comprobar se explican os principios en que se baseaba a dictadura fascista de Benito Mussolini.
- Observar se recoñecen os principais elementos da ideoloxía nacionalsocialista e as medidas que levou a cabo o III Reich para defender o seu modelo de sociedade.
- Pescudar se explican os obxectivos e os logros dos movementos sufragistas das primeiras décadas do século XX.

Tema 9 “Tempos de Confrontación en España 1902-1939”

Competencias básicas

Competencia social e cidadá

- Garántese a través de todos os contidos que se desenvolven ao longo do tema.

Coñecemento e interacción co mundo físico

- Coñecer os ámbitos xeopolíticos e o espazo físico en que se enmarcan os conflitos estudados. (Páx. 179, Act. *Investiga...*; Páx. 185, Act. 1 *Terreos...*; Páx.193, Act. 1)

Competencia cultural e artística

Tratamento da información e competencia dixital

- Buscar información en Internet e noutras fontes de consulta alternativas ao libro de texto. (Páx. 179, Act. 1; Páx. 201, *Zon@web*).
- Analizar a información de diversas fontes: caricaturas, gráficas, textos históricos, etc. (Páx. 178; Páx. 179, Act. 1; Páx. 180; Páx. 181, Acts. 1 e 2; Páx. 182; Páx. 183, Act. 1 *Investiga...*; Páx. 186, Acts. 1 e 2 e *As demandas...*; Páx. 187, *Carteis...*; Páx. 189, Acts. 1 e 2; Páx. 190; Páx. 191, *Cartel...*; Páx. 197, *O Estatuto...*; Páx. 198, Act. 1; Páx. 201, Act. 4)

Competencia en comunicación lingüística

- Elaborar diferentes tipos de textos e saber argumentar as explicacións e opinións persoais, oralmente e por escrito. (Páx. 181, Act. 2; Páx. 183, Act. 2 *Investiga...*; Páx. 185, Act. 2 *Predios...*; Páx. 187, Acts. 1 e 2; Páx. 189, Acts. 3 e 4; Páx. 191, Act. 1; Páx. 193, Act. 1 a 4; Páx. 195, Act. 2)

Competencia matemática

- Analizar e interpretar datos de tipo cuantitativo. (Páx. 195, Act. 1)

Competencia para aprender a aprender

- Relacionar e sintetizar os contidos traballados ao longo do tema. (Páx.179, Acts. 2 e 3; Páx. 181, Acts. 3 e 4; Páx. 183, Acts. 1 a 3; Páx. 185, Acts. 1 e 2; Páx. 187, Acts. 1 e 2; Páx. 189, Acts. 3 e 4; Páx. 191, Acts. 1 a 3; Páx. 195, Act. 2; Páx. 200, Act. 1 e 2)

Autonomía e iniciativa persoal

- Tomar decisións en relación á planificación do proceso de resolución das actividades propostas. (Páx. 183, Act. 2 *Investiga...*; Páx. 193, Act. 3)

Obxectivos didácticos

- Analizar a situación socioeconómica e política de España no primeiro tercio do século XX.
- Identificar as causas da revolta popular da Semana Tráxica no marco da política internacional española de comezos de século.
- Explicar as características do sistema político da Dictadura de Primo de Rivera.
- Analizar o contexto en que se produciu a proclamación da Segunda República e as reformas que se realizaron para modernizar e democratizar a sociedade española.
- Identificar as orixes do nacionalismo galego e as súas figuras máis importantes.
- Coñecer as causas que desencadearon a Guerra civil española e saber explicar, coa axuda de mapas, a evolución do conflito.
- Comprender a situación política e económica de España ao rematar o conflito.

Criterios de avaliación

- Comprobar se recoñecen a política reformista e os grupos de oposición durante a crise da Restauración.
- Ver se coñecen as causas do éxito e o fracaso da dictadura de Primo de Rivera.
- Pescudar se identifican as características do contexto histórico en que se proclamou a República, explican os seus principios constitucionais e salientan os feitos que tiveron lugar en Galicia durante este período.
- Pescudar se recoñecen algunhas figuras clave do primeiro nacionalismo galego.
- Verificar que recoñecen e clasifican correctamente os distintos tipos de reformas levadas a cabo durante o Bienio Reformista.
- Confirmar se saben definir as liñas políticas da CEDA e da Fronte Popular.
- Observar se saben clasificar nun cadro os personaxes e as características do bando republicano e do franquista.

- Ver se saben situar cronoloxicamente os principais episodios da Guerra civil.

Tema 10 “A II Guerra Mundial e as súas Consecuencias”

Competencias básicas

Competencia social e cidadá

- Garántese a través de todos os contidos que se desenvolven ao longo do tema.

Coñecemento e interacción co mundo físico

- Coñecer os ámbitos xeopolíticos en que se enmarcan os conflitos estudados. (Páx. 206, *13 de Marzo...*; Páx. 207, *O camiño...*; Páx. 209, *A expansión...*; Páx. 211; Páx. 215, *Europa...*; Páx. 219, Acts. 1 a 3; Páx. 221, *As desigualdades...*; Páx. 223)

Competencia cultural e artística

Tratamento da información e competencia dixital

- Analizar a información procedente de diversas fontes: caricaturas, ilustracións, gráficas etc. (Páx. 206, *Caricatura...*; Páx. 208; Páx. 209 *cartel*; Páx. 211; Páx. 213, *Os protagonistas...*; *Observa...*; Páx. 215, *Observa...*; Páx. 216; Páx. 223, Act. 4).
- Buscar información en internet e noutras fontes. (Páx. 211; Páx. 223, *Zon@web*)

Competencia en comunicación lingüística

- Definir conceptos e argumentar as explicacións persoais utilizando o vocabulario histórico. (Páx. 206, *Caricatura...*; Páx. 207, *O camiño...*; Páx. 209, Act. 4; Páx. 213, Act. 5; Páx. 215, Acts. 1 e 3; Páx. 217, Acts. 4 e 5; Páx. 218, Páx. 221, Act. 1).
- Analizar distintos tipos de textos históricos. (Páx. 214; Páx. 218; Páx. 222, Act. 3)

Competencia matemática

- Interpretar datos de tipo cuantitativo. (Páx. 213, Acts. 1 a 3)

Competencia para aprender a aprender

- Relacionar e sintetizar os contidos traballados ao longo do tema. (Páx. 207, Acts. 1 a 3; Páx. 209, Acts. 1 a 4; Páx. 211; Páx. 213, Acts. 4 e 5; Páx. 215, Acts. 2 a 4; Páx. 217, Acts. 4 e 5; Páx. 219, Acts. 4 e 5; Páx. 221, Acts 1 e 2; Páx. 222, Acts. 1 e 2)

Autonomía e iniciativa persoal

- Tomar decisións en relación á planificación do proceso de resolución das actividades propostas. (Páx. 211, Act. 1; Páx. 223, Act. 4 e *Zona@web*).

Obxectivos didácticos

- Coñecer as causas que desencadearon a Segunda Guerra Mundial.
- Identificar as ofensivas máis importantes da Segunda Guerra Mundial.
- Valorar as consecuencias demográficas, económicas e políticas do conflito.
- Coñecer a evolución de Estados Unidos e a URSS durante a Guerra Fría, e analizar as causas que explican a polarización do mundo en dous bloques antagónicos.
- Identificar os principais conflitos da Guerra fría: a guerra de Corea, Vietnam etc.
- Explicar os motivos que conduciron á “coexistencia pacífica” dos anos 50 e 60.

- Recoñecer as principais etapas do proceso de descolonización.
- Comprender as consecuencias da descolonización: o xurdimento do concepto de Terceiro Mundo e os problemas económicos e sociais dos países que o engloban.

Criterios de avaliación

- Pescudar se saben explicar as causas que conduciron á Segunda Guerra Mundial.
- Comprobar que coñecen o desenvolvemento da Segunda Guerra Mundial.
- Ver se saben indicar as consecuencias inmediatas da Segunda Guerra Mundial.
- Observar se saben especificar a política seguida polas dúas potencias na división de Europa en dous bloques.
- Confirmar que explican correctamente o que foi a Guerra Fría e detectan as principais liñas da súa evolución.
- Comprobar se saben valorar a influencia de determinados factores respecto á descolonización dos países do Terceiro Mundo.

Tema 11 “Un Mundo Bipolar”

Competencias básicas

Competencia social e cidadá

- Garántese a través de todos os contidos que se desenvolven ao longo do tema.

Coñecemento e interacción co mundo físico

- Coñecer os ámbitos xeopolíticos en que se enmarcan os acontecementos estudados. (Páx. 231, Acts. 1 a 3; Páx. 234; Páx. 235, *Observa...*)

Competencia cultural e artística

Tratamento da información e competencia dixital

- Buscar información en internet. (Páx. 227, Act. 2; *Investiga...*; Páx. 242, *Zon@web*)
- Elaborar un friso cronolóxico comparado. (Páx. 243, Act. 3).
- Analizar a información recollida en caricaturas, gráficos, textos históricos, etc. (Páx. 226, Act. 1 e *O novo...*; Páx. 227, *Investiga...*; Páx. 228; Páx. 229, Acts. 1 e 2; Páx. 230, Páx. 231, Acts. 1 a 3; Páx. 232; Páx. 233, *Jruschov...*; Páx. 237, Act. 3; Páx. 238, Páx. 239, *Esquema e A revolución...*; Páx. 240, Páx. 241 *A ruptura e Analiza...*)

Competencia en comunicación lingüística

- Definir conceptos e saber argumentar de forma lóxica as explicacións e opinións persoais. (Páx. 227, Act. 2; *Investiga...* e Act. 2 *Sintetiza*; Páx. 229, Act. 5; Páx. 231, Act. 6; Páx. 233, Acts. 1 a 3; Páx. 235, Act. 1; Páx. 237, Acts. 3 e 4; Páx. 239, Acts. 1 a 3; Páx. 241, Act. 3)

Competencia matemática

- Realizar cálculos matemáticos sinxelos. (Páx. 238, Act. 1)

Competencia para aprender a aprender

- Analizar, relacionar e sintetizar os contidos traballados. (Páx. 227, Acts. 1 e 2; Páx. 229, Acts. 3 a 6; Páx. 231, Acts. 4 a 6; Páx. 233, Acts. 1 a 3; Páx. 235, Acts. 1 e 2; Páx. 237, Act. 4; Páx. 239, Acts. 1 a 3; Páx. 241, Acts. 3 a 5; Páx. 242, Acts. 1 e 2)

Autonomía e iniciativa persoal

- Tomar decisións en relación á planificación do proceso de resolución das actividades propostas. (Páx. 242, Act. 1; Páx. 243, Act. 3)

Obxectivos didácticos

- Coñecer os factores que, tras a Segunda Guerra Mundial, lle permitiron a Estados Unidos converterse no líder do mundo capitalista.
- Entender o proceso de construción de Europa tras a Segunda Guerra Mundial e a consolidación dos sistemas políticos democráticos.
- Analizar o desenvolvemento dos países do sueste asiático a partir do exemplo de Xapón.
- Recoñecer as características da Unión Soviética, como unha gran potencia mundial, e o proceso de expansión do comunismo no mundo.
- Comprender a evolución política, social e económica da China comunista.
- Analizar as causas da crise económica nos países industrializados.
- Identificar os cambios experimentados na URSS tras a morte de Stalin e coñecer as causas da crise e o afundimento do comunismo.

Criterios de avaliación

- Pescudar se saben determinar a ideoloxía das principais forzas políticas europeas e estadounidenses.
- Observar se identifican os factores que explican o milagre económico xaponés.
- Verificar que saben explicar a crise económica de 1973, incidindo nas súas causas e nas súas consecuencias.
- Ver se determinan a veracidade de frases sobre a reconstrución económica da URSS.
- Confirmar que recoñecen algúns dos procesos sociais e económicos que marcaron a evolución da URSS desde a morte de Stalin á fin do comunismo.
- Comprobar que identifican os países onde se estendeu o comunismo e os motivos desta expansión.
- Asegurarse de que saben explicar a política militar e económica dos dous bloques para manter outros países baixo a súa influencia.

Tema 12 “España durante o Franquismo”

Competencias básicas

Competencia social e cidadá

- Garántese a través de todos os contidos que se desenvolven ao longo do tema.

Coñecemento e interacción co mundo físico

- Coñecer os ámbitos xeopolíticos en que se enmarcan os conflitos estudados. (Páx. 255, Acts. *Migracións...*; Páx. 256, Acts. 1 e 2)

Competencia cultural e artística

Tratamento da información e competencia dixital

- Buscar información en internet. (Páx. 257, Act. 1; Páx. 261, *Zon@web*)
- Realizar un exercicio de historia oral sobre a muller baixo o franquismo. (Páx. 251, Act. 2)
- Analizar a información procedente de diversas fontes: ilustracións, esquemas, viñetas, gráficas, etc. (Páx. 246; Páx. 247 *Fotografías*; Páx.

239, Acts. 1 e 3; Páx. 251, Act. 1; Páx. 252; Páx. 253, Acts. 1 e 2; Páx. 254 *Evolución...*; Páx. 259, Act. *Conflictos* e Acts. 1 e 2; Páx. 261, Act. 4).

- Ler e interpretar distintos tipos de textos históricos. (Páx. 254, Act. *A vida*; Páx. 256, Acts. *As orixes...*; Páx. 257, Act. *Unha voz ...*; Páx. 261, Act. 5)

Competencia en comunicación lingüística

- Definir conceptos e argumentar as explicacións persoais utilizando o vocabulario pertinente. (Páx. 247, *Fotografías* e Act. 1; Páx. 248, Act. 1; Páx. 249, Acts. 2 e 3; Páx. 251, Acts. 1 e 2; Páx. 253, Act. 4; Páx. 255, Acts. 1 a 3; Páx. 259, Acts. 4 e 5)

Competencia matemática

Competencia para aprender a aprender

- Relacionar e sintetizar os contidos traballados ao longo do tema. (Páx. 248, Acts. 1 e 2; Páx. 249, Acts. 1 a 4; Páx. 251, Act. 1; Páx. 253, Acts. 2 e 4; Páx. 255, Acts. 4 e 5; Páx. 257, Acts. 2 e 3; Páx. 259, Acts. 3 a 5; Páx. 260, Act. 1 e 3)

Autonomía e iniciativa persoal

- Tomar decisións en relación á planificación do proceso de resolución das actividades propostas. (Páx. 251, Acts. 1 e 2)

Obxectivos didácticos

- Identificar as características básicas do sistema político franquista e recoñecer o seu impacto sobre a economía e a cultura galega.
- Avaliar os custos humanos da Guerra civil e a situación de penuria económica á que tivo que facer fronte a poboación durante a posguerra
- Comprender a condición das mulleres durante o franquismo.
- Coñecer a evolución da política económica franquista, da autarquía ao “*desarrollismo*”, e os cambios que experimentou a sociedade española a partir da década de 1960.
- Identificar os principais movementos de oposición ao franquismo e reflexionar de forma crítica sobre a represión que exerceu o réxime.
- Analizar as causas da crise da dictadura desde principios dos anos 70 e comprender a configuración do mapa político que posibilitou a transición á democracia.

Criterios de avaliación

- Ver se saben explicar as características do sistema político franquista e recoñecen o empobrecemento da cultura galega que tivo lugar durante este período.
- Observar se datan correctamente as etapas da política exterior do franquismo.
- Comprobar que saben definir algúns conceptos clave da economía de posguerra.
- Pescudar se saben explicar o “*desarrollismo*” indicando cales foron os seus impulsores políticos, que medios utilizou e cales foron as súas consecuencias.
- Observar se saben identificar os cambios sociais e económicos que se produciron na década dos sesenta en España e en Galicia.
- Constatar que saben distinguir e ordenar cronoloxicamente as principais forzas e movementos de oposición ao réxime franquista.

- Valorar se recoñecen a situación económica, política e social do final dos últimos anos do réxime franquista.

Tema 13 “España en Democracia”

Competencias básicas

Competencia social e cidadá

- Garántese a través de todos os contidos que se desenvolven ao longo do tema.

Coñecemento e interacción co mundo físico

- Coñecer os ámbitos xeopolíticos en que se enmarcan os conflitos estudados. (Páx. 269, Act. 1; Páx. 270, Act. 1; Páx. 274, Act. *Resultados...*)

Competencia cultural e artística

Tratamento da información e competencia dixital

- Ler e interpretar distintos tipos de textos e documentos históricos. (Páx. 268, Act. *Constitución...*; Páx. 271, *A Allocución...*)
- Buscar información en internet e noutras fontes de consulta. (Páx. 275, Act. 2; Páx. 279, Act. 3; Páx. 281, Act. 4 e *Zon@web*).
- Analizar a información de viñetas, carteis, táboas e gráficas (páx. 266, Act. 1; Páx. 267, Acts. 1 a 4; Páx. 268, *Imaxes...*; Páx. 270, Act. 1; Páx. 273, Acts. 1 e 2; Páx. 274, Acts. 1 e 2; Páx. 277, *Investiga...*; Páx. 279, Acts. 1 a 3; Páx. 280, Act. 2; Páx. 281, Act. 4)

Competencia en comunicación lingüística

- Definir conceptos e saber argumentar as explicacións persoais utilizando o vocabulario histórico pertinente. (Páx. 266, Act. 1; Páx. 267, Act. 1; Páx. 269, Act. 3; Páx. 271, Acts. 1 a 3; Páx. 273, Acts. 1 e 2; Páx. 275, Acts. 1 a 3; Páx. 277, Act. 4 e Act. 3 *Investiga...*; Páx. 279, Acts. 1 e 4; Páx. 280, Act. 1; Páx. 281, Act. 4)

Competencia matemática

- Analizar e interpretar datos numéricos. (Páx. 273, Acts. 1 e 2)

Competencia para aprender a aprender

- Relacionar e sintetizar os contidos traballados ao longo do tema. (Páx. 267, Acts. 5 a 7; Páx. 269, Act. 3; Páx. 271, Acts. 1 a 3; Páx. 273, Acts. 3 a 5; Páx. 275, Acts. 1 a 3; Páx. 277, Acts. 1 a 4; Páx. 280, Acts. 1 a 3)

Autonomía e iniciativa persoal

- Tomar decisións en relación á planificación e a organización do proceso de resolución das actividades propostas. (Páx. 279, Acts. 3 e 4)

Obxectivos didácticos

- Coñecer os resultados das eleccións democráticas de xuño de 1977 e a evolución dos gobernos de UCD, ata o intento golpista do 23-F.
- Recoñecer os trazos esenciais da Constitución de 1978 e a estrutura territorial resultante do novo Estado das Autonomías.
- Comprender as razóns que deron lugar á vitoria do PSOE nas eleccións de 1982 e analizar a súa traxectoria política ata as eleccións de 1996.
- Comparar as accións políticas das dúas lexislaturas do Partido Popular.
- Explicar as accións que emprendeu o actual goberno socialista.
- Analizar os grandes cambios sociais e económicos que se produciron na sociedade española durante as dúas últimas décadas.

Criterios de avaliación

- Pescudar se saben explicar os principios da Constitución española de 1978.
- Pescudar se localizan correctamente no tempo os principais acontecementos do proceso autonómico de Galicia.
- Observar se completan correctamente unha explicación sobre a configuración do Estado das Autonomías.
- Ver se saben describir a política levada a cabo polos gobernos socialistas.
- Confirmar que recoñecen as principais liñas de actuación dos gobernos do PP.
- Comprobar se relacionan correctamente unha serie de medidas políticas cos gobernos democráticos que as levaron a cabo.
- Verificar que identifican os cambios sociais que tiveron lugar en España desde a instauración da democracia.

Tema 14 “A Unión Europea”

Competencias básicas

Competencia social e cidadá

- Garántese a través de todos os contidos que se desenvolven ao longo do tema.

Coñecemento e interacción co mundo físico

- Describir o ámbito xeopolítico e económico da Unión Europea. (Páx. 285, *O Consello...*; Páx. 287, *Evolución...*; Páx. 292, Act. 1; Páx. 295, Act. 1)

Competencia cultural e artística

Tratamento da información e competencia dixital

- Ler e interpretar algúns textos sobre o proceso de construción da Unión Europea. (Páx. 285, Acts. 1 e 2; Páx. 287, Acts. 1 e 2)
- Buscar información en internet e noutras fontes de consulta alternativas ao libro de texto. (Páx. 295, Act. 3; Páx. 303, *Zon@web*)
- Analizar a información procedente de diversas fontes: carteis, ilustracións, esquemas, gráficas, etc. (Páx. 285, Act. *A Europa...*; Páx. 291, *Votos...* e *Institucións...*; Páx. 291, Acts. 1 a 3; Páx. 292, Act. 2; Páx. 296; Páx. 298; Páx. 299, *Axudas...*; Páx. 302, Act. 3; Páx. 303, Act. 4)

Competencia en comunicación lingüística

- Definir conceptos e argumentar explicacións persoais utilizando o vocabulario pertinente. (Páx. 285, Acts. 3 e 4; Páx. 287, Acts. 1 e 2; Páx. 289, Act. 1; Páx. 291, Acts. 3 a 5; Páx. 292, Act. 3; Páx. 294, Acts. 1 e 2; Páx. 297, Acts. 1 a 3; Páx. 299, Acts. 1 a 3; Páx. 300; Páx. 302, Acts. 2 e 3; Páx. 303, Act. 4)

Competencia matemática

- Analizar datos de tipo cuantitativo. (Páx. 292, Act. 2; Páx. 297, *Recadación...*)

Competencia para aprender a aprender

- Relacionar e sintetizar os contidos traballados ao longo do tema. (Páx. 285, Acts. 3 e 4; Páx. 287, Acts. 3 e 4; Páx. 289, Acts. 1 e 2; Páx. 291, Acts. 4 e 5; Páx. 294, Acts. 1 e 2; Páx. 297, Acts. 1 a 3; Páx. 299, Acts. 1 a 3; Páx. 300; Páx. 302, Acts. 1 e 2)

Autonomía e iniciativa persoal

- Tomar decisións en relación á planificación do proceso de resolución das actividades propostas. (Páx. 295, Act. 3; Páx. 303, Act.4)

Obxectivos didácticos

- Recoñecer as distintas fases no proceso de construción da Unión Europea.
- Identificar os países que forman parte da Unión Europea na actualidade.
- Coñecer a composición e as funcións das institucións da Unión Europea
- Comprender os piares das políticas comúns da Unión Europea.
- Recoñecer a diversidade e as particularidades dos países que forman a UE.
- Valorar os retos aos que se enfronta a Unión Europea na actualidade.
- Describir as principais etapas do proceso de integración do noso país á Unión Europea e valorar as súas consecuencias económicas e sociais para España e Galicia.

Criterios de avaliación

- Pescudar se determinan as principais funcións das institucións europeas.
- Comprobar se saben indicar a veracidade dunha serie de afirmacións sobre as condicións esixidas a España para a súa integración á CE.
- Verificar que recoñecen as primeiras institucións europeas e algúns retos de futuro da Unión Europea.
- Observar se saben explicar de onde procede o orzamento da UE.
- Confirmar que saben identificar e localizar no tempo os principais tratados de constitución da Unión Europea.
- Ver se saben clasificar os países membros da UE segundo o seu ano de incorporación.
- Asegurarse de que explican correctamente as transformacións económicas que supuxo para España a entrada na Comunidade Europea.
- Constatar que valoran as vantaxes que supuxo para Galicia a integración á UE.

Tema 15 “O Mundo Actual”

Competencias básicas

Competencia social e cidadá

- Garántese a través de todos os contidos que se desenvolven ao longo do tema.

Coñecemento e interacción co mundo físico

- Coñecer os ámbitos xeopolíticos e económicos en que se enmarcan os acontecementos e os conflitos estudados. (Páx. 307, *Investiga...*; Páx. 309, *Conflictos...*; Páx. 311, *Áreas...*; Páx. 312; Páx. 315, *Investiga...*; Páx. 319, *As Migracións...*)

Competencia cultural e artística

Tratamento da información e competencia dixital

- Buscar información en internet. (Páx. 321, Act. 2; Páx. 323, *Zon@web*)
- Analizar distintos tipos de textos e documentos. (Páx. 306, *O papel...*; Páx. 309, *Bin Laden...*; Páx. 321, Act. 1).
- Analizar a información procedente de diversas fontes: ilustracións, táboas, gráficas, fotografías, etc. (Páx. 308; Páx. 310; Páx. 311, Act. 1; Páx. 313, *Renda...* e Act. 1; Páx. 315, Acts. 1 e 2; Páx. 317, Act. 2; Páx. 319, Act. 1; Páx. 321, *Os riscos...*)

Competencia en comunicación lingüística

- Definir conceptos e argumentar as explicacións persoais utilizando o vocabulario pertinente das ciencias sociais (Páx. 306, Acts. 1 e 2; Páx. 309, Acts. 1 a 4; Páx. 311, Act. 3; Páx. 313, Act. 2; Páx. 315, Act. 1 *Investiga...*; e Acts. 3 e 4; Páx. 317, Acts. 3 e 4; Páx. 319, Acts. 2 e 3)

Competencia matemática

Competencia para aprender a aprender

- Relacionar e sintetizar os contidos traballados ao longo do tema. (Páx. 306, Acts. 1 e 2; Páx. 309, Acts. 1 a 4; Páx. 311, Acts. 2 e 3; Páx. 313, Acts. 2 e 3; Páx. 315, Acts. 3 e 4; Páx. 317, Act. 1; Páx. 319, Acts. 2 e 3; Páx. 321, Acts. 3 a 5; Páx. 322, Acts. 1 a 3)

Autonomía e iniciativa persoal

- Tomar decisións para organizar a busca de información; e para razoar e argumentar as opinións persoais. (Páx. 317, Acts. 3 e 4; Páx. 321, Act. 2)

Obxectivos didácticos

- Recoñecer as características da nova orde internacional e as causas que fixeron de Estados Unidos a única superpotencia mundial.
- Identificar os principais conflitos bélicos de finais do século XX en Europa, Asia e África, así como o papel do terrorismo no panorama internacional.
- Explicar en que consiste a *globalización* e que efectos ten sobre a economía.
- Comprender as causas que explican as desigualdades entre centro e periferia.
- Valorar os grandes cambios sociais que se produciron nos últimos anos.
- Tomar conciencia dos problemas das mulleres no Terceiro Mundo.
- Recoñecer os avances científicos e técnicos que se produciron nas últimas décadas e reflexionar sobre os retos presentes e futuros do mundo actual.

Criterios de avaliación

- Observar se definen correctamente o significado de *globalización*.
- Confirmar que determinan a veracidade dunha serie de frases referentes ás principais características da orde internacional actual.
- Verificar que identifican as principais innovacións tecnolóxicas e científicas do século XX e que as valoran criticamente.
- Comprobar que recoñecen a crecente desigualdade que existe no mundo como consecuencia da globalización.
- Pescudar se identifican as causas dos retos que debe afrontar a humanidade.
- Constatar que saben comparar os modelos sociais dos países occidentais e os países do Terceiro Mundo.

Tema 16 “A Arte do Século XX”

Competencias básicas

Competencia social e cidadá

- Garántese a través de todos os contidos que se desenvolven ao longo do tema.

Coñecemento e interacción co mundo físico

Competencia cultural e artística

- Coñecer as particularidades das principais correntes artísticas do século XX e valorar a función social da arte. (*En todas as actividades*).
- Desenvolver o sentido estético e a capacidade de se emocionar perante as obras de arte. (Páxs. 326 e 327; Páx. 328; Páx. 329, Act. 2; Páx. 332; Páx. 334; Páx. 336; Páx. 339; Páx. 347, Act. 3)

Tratamento da información e competencia dixital

- Procurar información en internet y en fontes de consulta alternativas al libro de texto. (Páx. 339, Acts. 1 e 3; Páx. 341, Act. 3; *Zon@web*; Pág. 343, *Álvaro...*; Páx. 343, Act. 5).
- Analizar e comentar distintos tipos de obras de arte. (Páx. 326; Páx. 327, Act. *Picasso* ; Páx. 328; Páx. 330; Páx. 332; Páx. 334; Páx. 336; Páx. 341, Acts. 1 a 3; Páx. 345)

Competencia en comunicación lingüística

- Describir as características dunha obra de arte; definir conceptos e argumentar as explicacións utilizando o vocabulario propio da historia da arte. (Páx. 326, Act. *Oteiza...*; Páx. 327, Acts. 1 a 4; Páx. 329, Act. 2; Páx. 331, Act. 1; Páx. 333, Acts. 2 e 3; Páx. 335, Acts. 1 a 3; Páx. 337, Acts. 1 a 3; Páx. 339, Act. 3; Páx. 341, Act. 3)

Competencia matemática

Competencia para aprender a aprender

- Relacionar e sintetizar os contidos traballados en cada alínea. (Páx. 327, Acts. 1 a 4; Páx. 329, Acts. 1 e 2; Páx. 331, Acts. 1 e 2; Páx. 333, Acts. 1 a 4; Páx. 335, Acts. 1 a 3; Páx. 337, Acts. 1 a 3; Páx. 339, Acts. 1 a 3; Páx. 341, Acts. 1 a 3; Páx. 346, Acts. 1 e 2)

Autonomía e iniciativa persoal

- Tomar decisións para organizar a busca de información e desenvolver as habilidades de planificación. (Páx. 339, Acts. 1 e 3; Páx. 341, Act. 3).
- Manifestar as preferencias artísticas persoais. (Páx. 329, Act. 2; Páx. 331, Act. 2; Páx. 333, Act. 4; Páx. 330, Act. 2; Páx. 341, Act. 3; Páx. 347, Act. 3)

Obxectivos didácticos

- Comprender a gran revolución estética da arte que tivo lugar no século XX e relacionala cos acontecementos e as inxerencias da época.
- Distinguir as primeiras vangardas artísticas do século XX.
- Identificar as particularidades das tendencias abstractas do século XXI, así como os artistas máis representativos de cada unha delas.
- Recoñecer as características das tendencias artísticas da sociedade de masas.
- Valorar os cambios que experimentou a arquitectura e a escultura do século XX en relación ás tendencias do século anterior.
- Identificar os principais artistas do século XX en España e Galicia.

Criterios de avaliación

- Comprobar que recoñecen as características dos principais movementos artísticos do século XX.
- Observar que determinan a veracidade dunha serie de afirmacións referentes ás escolas da arte abstracta.
- Confirmar que explican adecuadamente a influencia do contexto histórico no cambio estético do século XX.
- Constatar que distinguen os movementos arquitectónicos do século XX .

- Pescudar se recoñecen a disciplina en que salientaron os grandes artistas do século XX.
- Valorar se saben citar algunhas das obras máis importantes das principais correntes artísticas do século XX.
- Ver se identifican diversas obras e relaciónanas co estilo artístico correspondente.

4.5 Criterios globais de Avaliación.

O alumnado deberá amosar nas probas de avaliación,:

- 1) Si selecciona, comprende e asimila conceptos e procesos propios da materia de Historia, e si os utilizan de xeito coherente e adecuado.
- 2) Si aplica as técnicas e métodos de traballo axeitados para estudar materiais propios das nosas disciplinas, como documentos, restos históricos, edificios (pazos, igrexas, mosteiros, etc.), fotografías, diapositivas, mapas topográficos e temáticos, ou a propia paisaxe do contorno, coa finalidade de obter información, interpreta-la e avalía-la.
- 3) Si expresa correctamente e de forma precisa as ideas e conceptos obtidos no proceso de aprendizaxe, utilizando a terminoloxía axeitada.
- 4) Si manifesta capacidade (creatividade) para relacionar, sintetizar, seleccionar e reelaborar a información e comprender problemas e procesos de forma estrutural.

A avaliación realizarase a dous niveis: traballo individual e traballo de grupo.

Na avaliación do traballo individual teranse en conta aspectos como a capacidade de descrición, de relación e de análise dos problemas histórico-sociais, económicos, políticos, etc.-, a comprensión e expresión dos mesmos tanto de forma oral como escrita, os conceptos e expresións específicos da historia e o desenvolvemento de actitudes de cara á materia. En Xeografía se procederá de forma similar valorando estas mesmas capacidades pero referidas agora a elementos e procesos da xeografía, comprensión e expresión dos mesmos tanto de forma oral como escrita, conceptos específicos das disciplinas xeográficas e actitudes positivas cara á materia.

Na avaliación do traballo en grupo se valorará tanto o funcionamento do pequeno grupo e a aportación individual de cada alumno e alumna no mesmo, como a participación e o rigor nos debates e nas postas en común.

4.6 Contidos mínimos esixibles.

Tema 1 “A Crise do Antigo Réxime”

- A agricultura señorial e a monarquía absoluta .
- A sociedade estamental: privilexiados e non privilexiados.
- A crítica do Absolutismo: Montesquieu, Voltaire e Rousseau.
- A quebra da monarquía absoluta: despotismo ilustrado e parlamentarismo inglés.
- A revolución americana: a independencia das trece colonias e a constitución de EE.UU.
- A guerra de Sucesión e o absolutismo borbónico no século XVIII. O Reformismo Borbónico en España e América. A Ilustración galega.

Tema 2 “Liberalismo e Nacionalismo”

- Causas da Revolución Francesa.
- As etapas da Revolución e os grupos políticos.
- O Imperio napoleónico.
- A Restauración. Os cambios territoriais do Congreso de Viena.
- O Liberalismo: Revolución de 1830 e 1848.
- O Nacionalismo: as unificacións italiana e alemá.

Tema 3 “A Industrialización das Sociedades europeas”

- A evolución da poboación dos estados europeos e do mundo.
- Os avances agrícolas do século XVIII.
- Fontes de enerxía, innovacións tecnolóxicas e materias primas que conduciron á primeira fase da Revolución Industrial. As innovacións nos transportes: o ferrocarril.
- As novas fontes de enerxía, sectores industriais e organización industrial que conduciron á segunda fase da industrialización.
- Auxe da burguesía e nacemento do proletariado. O movemento obreiro.
- As diferentes correntes do pensamento obreiro do século XIX: marxismo, anarquismo e internacionalismo.

Tema 4 “A España do século XIX: A construción dun Réxime Liberal”

- Guerra da Independencia e Cortes de Cádiz.
- O enfrontamento entre absolutismo e liberalismo. A quebra do absolutismo.
- As guerras carlistas. O carlismo galego.
- A revolución liberal.
- As reformas progresistas e a rexencia de Espartero.
- A etapa isabelina: o liberalismo moderado.
- O Sexenio Democrático: a revolución de 1868, a monarquía democrática (1870-1873) e a primeira República (1873-1874).
- O sistema canovista. Os nacionalismos. O nacionalismo galego.

Tema 5 “Industrialización e Sociedade na España do Século XIX”

- A evolución da poboación española no século XIX.
- A agricultura española no século XIX.
- A industria española no século XIX.
- A sociedade española e galega no século XIX.
- O desenvolvemento do movemento obreiro: anarquismo e socialismo.

Tema 6 “A Época do Imperialismo” e a I Guerra Mundial.

- Causas do Imperialismo.
- Grandes imperios coloniais.
- Tipos de colonias.
- Repercusións económicas e sociais da explotación colonial.
- Causas da Primeira Guerra Mundial.
- Bloques enfrontados no conflito e configuración das alianzas.
- As etapas da Gran Guerra.
- A organización da paz: as condicións impostas no tratado de Versalles e a Sociedade de Nacións.
- As repercusións económicas, sociais e políticas da I Guerra Mundial. O mapa de Europa despois da guerra.

Tema 7 “A Arte do Século XIX”

- A obra de Francisco de Goya.
- O romanticismo.
- O realismo.
- O Impresionismo. Principais obras e artistas impresionistas.
- O modernismo. O arquitecto Antonio Gaudí.

Tema 8 “Revolución rusa e Período de Entreguerras 1919-1939”

- As causas da revolución rusa: da aristocracia tsarista á revolución do Outubro. Bolcheviques e mencheviques.
- Guerra civil (1918-1921) e creación da URSS.
- O estalinismo.
- A época da “*prosperity*” nos anos vinte en USA.
- O “*crack*” da Bolsa en 1929 e a Gran Depresión.
- O “*New Deal*”.
- O ascenso do fascismo. A ideoloxía do fascismo italiano.
- A instauración do nazismo en Alemaña: da república de Weimar ao ascenso do nazismo ao poder.

Tema 9 “Tempos de Confrontación en España 1902-1939”

- A etapa parlamentaria do Reinado de Alfonso XIII (1902-1917).
- Crise da Restauración e Dictadura de Primo de Rivera (1917-1931).
- A República. O goberno provisorio, a constitución de 1931. Etapas.
- A Guerra civil. Desenvolvemento do conflito.
- A Segunda República e a Guerra Civil en Galicia.
- As consecuencias.

Tema 10 “A II Guerra Mundial”

- As causas e os contendentes na Segunda Guerra Mundial.
- O desenvolvemento do conflito (1939-45).
- As consecuencias da II Guerra Mundial. Modificacións territoriais en 1945.

Tema 11 “O Sistema Bipolar”

- A formación de bloques antagónicos. Guerra Fría e Coexistencia Pacífica. Principais conflitos.
- A descolonización e o xurdimento do Terceiro Mundo. O Neocolonialismo.
- O mundo occidental. A hexemonía dos Estados Unidos: a Nova Orde Mundial.
- O mundo comunista. A URSS e as Democracias Populares. Modificacións territoriais trala caída do comunismo.

Tema 12 “España durante o Franquismo”

- A Dictadura militar de Franco.
- A economía franquista: da autarquía á época do desenvolvementismo.
- A represión franquista e as forzas políticas da oposición.
- As relacións internacionais.
- Os últimos anos do franquismo e a transición á democracia.

Tema 13 “España en Democracia”

- A Transición política. O primeiro goberno da UCD. A Constitución de 1978 e o Estado das Autonomías. Nova división territorial.
- A crise do goberno de UCD e o golpe de Estado do 23-F.

- A etapa socialista (1982-1996).
- Os gobernos do Partido Popular (1996-2004) e o retorno do PSOE.

Tema 14 “A Unión Europea”

- A Comunidade Económica Europea.
- A creación da Unión Europea.
- As institucións europeas na actualidade.

Tema 15 “O Mundo Actual”

- Os conflitos no mundo actual: as guerras e o fundamentalismo islámico.
- Globalización e Mundialización.

Tema 16 “A Arte do Século XX”

- Unha visión panorámicas dos estilos artísticos do século XX.

4.7 Criterios de cualificación.

Os criterios de cualificación que se están a aplicar polos profesores deste Departamento na materia de Historia de 4º de ESO son os seguintes:

- 1 Os contidos conceptuais e o rigor na expresión conceptual se avalían mediante exames convencionais, e computan un 80% nas notas das tres avaliacións e da nota final.
- 2 Os contidos procedimentais se avalían mediante a corrección dos exercicios propostos na clase, computando un 10% da nota final.
- 3 Os contidos actitudinais se avalían mediante debates, intervencións dos alumnos nas tarefas de clase, etc. no día a día na aula, e computan un 10% nas notas das tres avaliacións e na nota final.

4.8 Procedementos e Instrumentos de avaliación.

As actividades ou instrumentos de avaliación, dentro desta planificación serán:

4.5.1 Observación na aula: nos permitirá comprobar o ritmo de adquisición de contidos conceptuais, de técnicas e metodoloxía de indagación, e de actitudes do alumnado, como o interese pola materia ou actitudes sociais relevantes como a convivencia, tolerancia, solidariedade, etc.

4.5.2 Traballos de clase individuais e de grupo (si os houbera).

4.5.3 As probas: controles e exames. Ateranse sempre a contidos desenvolvidos na clase mediante explicación do profesor ou exposición de traballos e debates protagonizados polos alumnos. Os exames orientaranse no como unha repetición de conceptos ou ideas expostas previamente na aula, senón cara a unha demostración de comprensión dos contidos, das capacidades de interrelación multicausal, de capacidades de sínteses, capacidades de expresións, razoamento con exemplificacións que concreten eses coñecementos, etc.

4.9 Programa de reforzo para a recuperación das materias pendentes.

Nos horarios dos profesores deste Centro non se contemplan actividades destinadas a este fin, a pesar de que sería posible porque así o permiten a carga lectiva da maior parte do profesorado deste Departamento.

Por este motivo, o profesorado vese obrigado a limitarse a elaborar materiais e demais contidos mínimos esixibles, que son os que despois servirán de ase para a súa avaliación nos correspondentes exames de pendentes, que teñen sempre unha parte teórica e outra parte de traballos prácticos.

4.10 Alumnos con materias Pendentes: contidos esixibles, actividades de

avaliación e criterios para superar as materias pendentes pola avaliación continua.

4.10.1 Contidos mínimos esixibles de Xeografía de 3º ESO Pendente.

*- O espazo físico: o medio natural.

Relevo terrestre. Tempo e clima. Características e elementos. Zonas climáticas.

A biosfera.

O medio físico de Europa, España e Galicia.

*Imprescindible a localización das principais referencias de xeografía física: relevo climas, ríos e paisaxes.

*-Xeografía económica.

A actividade económica. Axentes e sistemas económicos. A economía de mercado.

As actividades agrarias e as transformacións do mundo rural. A actividade pesqueira.

A actividade industrial. Materias primas. Fontes de enerxía . Paisaxes industriais.

As actividades terciarias: diversidade e importancia dos servizos na economía actual.

Localización, caracterización e dinamismo dos principais eixes da actividade económica en Europa, España, con especial referencia ao territorio galego.

O impacto da actividade económica: riscos e problemas ambientais.

*O espazo mundo e os problemas globais na actualidade.

Organización política das sociedades. Tipos de Estado. Organización política de UE.

Organización política e territorial de España e Galicia.

Interdependencia e globalización. Desenvolvemento desigual.

Os grandes ámbitos xoeconómicos. As potencias mundiais.

Os grandes ámbitos xoeconómicos. As áreas dependentes.

4.10.2 Criterios, procedementos e instrumentos de avaliación

As actividades, procedementos ou instrumentos de avaliación, dentro desta planificación serán os exames que se aterán sempre a contidos desenvolvidos na clase no seu día. Eses contidos serán coñecidos polos alumnos por estar fixados nos taboleiros de anuncios de cada aula e no taboleiro xeral do centro, ademais de ser lembrados periodicamente polo profesorado que lles impartiu ditas materias.

En canto ós tipos de probas, os contidos están desglosados en exercicios teórico-prácticos parciais de varias cuestións planteadas segundo filosofía recollida no capítulo titulado “Criterios de Avaliación”, e outro exercicio final para aqueles alumnos que non superasen os dous primeiros. Estes exercicios versan sobre os contidos mínimos, preparados previamente polos profesores mediante fichas feitas ex profeso e probas modelo de exercicios.

4.11 Metodoloxías e estratexias didácticas.

4.11.1 Estratexias expositivas: nas exposicións explicativas dos diferentes aspectos a estudar, o profesorado intentará impulsar a participación do alumno fronte á simple recepción pasiva dos contidos impartidos na aula. Promoverá o diálogo constante e interactivo entre os propios alumnos e entre estes e o profesor. Fomentará as preguntas aclaratorias e a participación procurando erradicar temores, medos (ao ridículo por exemplo), receos, etc.

4.11.2 Estratexias referenciais: O profesor terá unha relación constante coa realidade inmediata. Nesta materia de Historia aproveitará a existencia de restos arqueolóxicos de diversas épocas, vivendas, mosteiros, igrexas, ou outros edificios significativos da historia comarcal e local, etc., para posibilitar unha memorización mais comprensiva e aprendizaxes mais significativos. Trátase de partir das realidades mais concretas e inmediatas para chegar ó estudio das mais xerais e universais, e se outorgará un destacado papel ás actividades prácticas.

4.11.3 Estratexias de indagación para a asimilación de contidos procedimentais e hábitos, técnicas e métodos de traballo e estudio: pequenos traballos de síntese mais que de investigación (con bibliografía variada), comentarios de textos que mais tarde se exporán conxuntamente, comentarios de mapas históricos e gráficos, etc.

4.11.4 Estratexias de intercambio e debate: para a consecución de criterios e personalidade propios, para asimilación crítica dunha serie de valores e actitudes. Fomento de debates, comentario de filmes, pequenas dramatizacións, xogos de simulación, saídas ao entorno mais próximo, etc.

4.11.5 Darase prioridade a unha metodoloxía globalizadora de tódolos aspectos que caracterizan cada civilización -económicos, sociais, culturais e políticos -, fronte a unha visión excesivamente especializada e marcada polos acontecementos.

4.12 Materiais e recursos didácticos.

Libro de Texto: 4º ESO: Ciencias Sociais Historia, Fisterra, 2º Ciclo. Editorial Vicens Vives.

Diapositivas:

- Diapositivas de Ciencias Sociais. Editorial Áncora
- Diapositivas Proxecto Terra. Arquitectura Popular.
- CASTRO, A.: A pintura do século XX. Edit. Xunta de Galicia

Vídeos:

Hª de España. VHF Multimedia

Mapas Murais da Editorial VICENS VIVES:

- * Europa no século XIX.
- * Europa no século XX.
- * Textos históricos seleccionados do libro de texto oficial e os das editoriais Vicens Vives e Oxford.

4.13 Programación de temas Transversais.

Neste curso se desenvolverán os seguintes temas:

Educación Moral e Cívica. As diferentes fases de realización das actividades individuais e sobre todo as que se fan en grupo (deseño, preparación do material, elaboración e presentación) deben permitir que se acade a participación do alumnado cunha actitude receptiva, colaboradora e tolerante. É moi importante que comprendan que nos traballos de investigación en grupo se necesita a colaboración de todos eles e elas. Os traballos de investigación en grupo e as correspondentes actividades de discusión e de posta en común

realizadas por toda a clase poñen de manifesto as diferencias de capacidade, de opinión e de potencialidade de cada alumno. Neste sentido, convén que os propios alumnos distribúan as tarefas dentro do grupo, atendendo ás preferencias e calidades de cada persoa. Esta é unha forma moi conveniente para que aprendan a valorar positivamente as diferencias entre as persoas e entre as sociedades e culturas.

O estudio da Historia evidencia dun xeito moi claro a diversidade social, racial, relixiosa, cultural, etc., existente entre as persoas. É moi importante que os alumnos e mailas alumnas consideren esta diversidade como algo enriquecedor, non coma un atranco para a convivencia, e desenvolvan unha actitude crítica perante calquera tipo de discriminación.

Dado que actualmente a violencia é un elemento consubstancial á filosofía de certos grupos radicais, debemos insistir na necesidade de erradicar todo tipo de posturas violentas volvendo de novo á idea do diálogo e da cooperación como mellor vía para o entendemento.

As actividades en grupo teñen que estar reguladas por unha serie de normas e os alumnos e mailas alumnas teñen que poder falar e discutir sobre elas, aceptalas e despois cumprilas. Do mesmo xeito, pero nun ámbito máis amplo, deben valorar de forma positiva a aceptación dos seus dereitos e o cumprimento dos seus deberes como membros das diferentes comunidades humanas. Así, pouco e pouco, irán despertando o seu interese pola práctica dos seus dereitos e deberes como cidadáns e cidadás.

A través da teoría, das actividades e dos traballos en grupo hai que conseguir que aprendan a analizar criticamente o que deberían se-los valores culturais máis representativos da nosa sociedade democrática actual, como a liberdade das persoas, o respecto ante calquera tipo de diferenza (lingüística, racial, relixiosa...) , o recoñecemento da igualdade das persoas ante a lei, cos mesmos dereitos e deberes, a xustiza social, a solidariedade, a tolerancia, etc.

As visitas a lugares culturais de uso público, como bibliotecas, museos, monumentos, etc., son útiles para incidir no interese por coñecer e conservar o patrimonio artístico e cultural da nosa sociedade e o doutras culturas.

Tratarase en todas as unidades que o permitan, pero especialmente nos temas 2,3,4,6,8,11,12 e 19.

Educación para a paz. A discusión en clase de determinados temas de interese histórico e social ou o tratamento de aspectos que interesan directamente ao alumnado axudarán a coñecer e respectar a opinión dos demais. O estudio da opinións expresadas por diferentes medios de comunicación de masas (prensa, radio e televisión) tamén pode ser útil para evidenciar a diversidade de puntos de vista sobre feitos da vida cotiá e o respecto que merecen.

Un coñecemento máis profundo do pasado histórico e do medio social no que se desenvolven as alumnas e os alumnos tenlles que permitir detectar múltiples situacións conflictivas, que lles poden afectar de forma directa ás veces e deben aprender a adquirir unha actitude dialogante ante elas. En calquera caso, é necesario que recoñezan que o diálogo entre as partes enfrontadas é o único medio para chegar a unha situación aceptable para todo o mundo.

A discusión en clase dos temas de maior interese histórico ou actual contribuirá a que aprendan a respectar e valora-las opinións alleas. A tolerancia, a

discrepancia, a defensa dos valores democráticos aprenderanse nestas discusións. Tamén a prensa, radio e televisión se pode empregar como punto de partida de estudo de temas de actualidade. Iso contribuirá a desenvolve-lo respecto polas opinións e as crenzas dos demais, sen renunciar ás propias. Estes contidos desenvólvense en tódalas Unidades, e especialmente nos temas 1, 3, 6, 7, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 19, 20, e 21.

Educación para a igualdade entre os sexos. O estudo da Historia faralles ver que as actitudes discriminatorias por razón de sexo teñen sido frecuentes. Aínda na actualidade o son en maior ou menor grao segundo en que países. Tomar conciencia desta situación permitirá que desenvolvan unha actitude crítica ante a discriminación de calquera tipo, pero especialmente a sexual. Tentarase non caer en expresións que poidan inducir a unha interpretación sexista., procurando falar sempre de homes e mulleres, de alumnas e alumnos, etc. Tratarase isto en tódalas Unidades, e especificamente nas numeradas 10, 11, 13, 16, 19 e 20.

Educación ambiental. Neste curso o alumnado estudiará o uso que dos diversos medios naturais realizou o ser humano ó longo dos últimos tres séculos: desenvolvemento da agricultura, a industrialización, etc. Deste xeito decatáranse de que moitas agresións que se fan sobre o entorno son irreversibles ou moi escasamente recuperábeis. Este estudo pode representar un punto de partida moi interesante para fomentar no alumnado unha actitude de sensibilización e respecto cara o medio natural. Trátase en tódalas Unidades do curso que o permitan, pero especialmente nos temas 5, 7, 12, 14, 15 e 16.

Educación do consumidor. Educación para o ocio. É importante que o alumnado se conciencie de que o estrago de recursos e o excesivo consumismo nos últimos tres séculos levaron á nosa sociedade á gravísima situación de non saber qué facer coas enormes cantidades de refugallo de todo tipo de produtos e materiais, moitos deles perigosos. Este tema tamén se tratará en tódalas Unidades que o permitan, e detalladamente nos temas 5, 6, 7 e 16.

4.14 Medidas de atención á diversidade.

Os obxectivos e contidos do grupo de PDC ateranse ós mínimos esixibles en cada un dos ámbitos (lingüístico e social) que as programacións de cada departamento ten contempladas.

4.15 Actividades complementarias e extraescolares previstas.

- * Visita didáctica ó Museo do Pobo Galego.
- * Visita didáctica a edificios do Barroco Compostela: fachadas da Catedral, Casa do Cabido e Conventos das Mercedarias.
- * Visita á exposición “Santiago dc” organizada polo Departamento de Mocidade do Consorcio de Santiago de Compostela.

4.16 Actividades complementarias e extraescolares.

- * Visita didáctica ó Museo do Pobo Galego en Santiago.
- * Visita Didáctica ás Exposicións do Centro García Barbón Fundación

Caixanova en Vigo.

4.16 Tratamento do fomento da lectura e das TICs.

En canto ó tratamento do fomento da lectura, o Departamento, colaborará co equipo de biblioteca en todas aquelas actividades que este propoña.

En canto ó tratamento das TICs, o departamento adquiriu dous mini-ordenadores portátiles xunto cunha unidade exterior de DVD co fin de aproveitar o proxecto de posta en marcha de canóns fixos nas aulas.